Генеза

Людмила Масол
Олена Гайдамака
Оксана Колотило

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

Мистецтво

4 клас

Людмила МАСОЛ
Олена ГАЙДАМАКА
Оксана КОЛОТИЛО

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 4 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством
освіти і науки України

Київ
«Генеза»
2026

УДК 7(075.2)
М31

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 20.08.2025 № 1164)

Відповідає Типовим освітнім програмам для 3–4 класів
закладів загальної середньої освіти,
розробленим під керівництвом *Савченко О.Я.; Шияна Р.Б.*

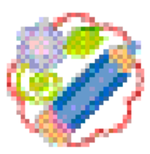
Інтерактивний електронний додаток до підручника
https://faino.school/

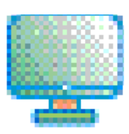
Усі матеріали інтерактивного електронного додатка
розміщено на відкритому ресурсі *(https://cutt.ly/ctQkxnM4)*

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

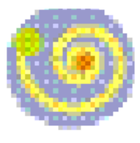
 – завдання і запитання;

 – послухай;

 – зобрази;

 – переглянь;

 – виконай;

 – узагальнення.

Масол Л.М.

М31 Мистецтво: підруч. інтегр. курсу для 4-го кл. закл. заг. серед. освіти / Людмила Масол, Олена Гайдамака, Оксана Колотило. – Київ : Генеза, 2026. – 128 с. : іл.

ISBN.

УДК 7(075.2)

ЛЮБІ ДРУЗІ!

Запрошуємо вас продовжити подорож прекрасною Країною Мистецтв. На вас чекає знайомство з мистецтвом народів, які проживають в Україні. Також разом з Лясолькою і Барвиком та роботом Мед-Артом ви здійсните цікаві мандри різними країнами і континентами. Під час цих подорожей зануритеся в багатий світ людських почуттів і переживань, утілених у творах мистецтва різних народів. Крок за кроком будете опановувати таємниці мистецтва й відображати свої настрої та думки у власній творчості.

Тож рушаймо в цікаву й захопливу подорож світом творчості!

Авторки

1. Ми – діти твої, Україно!

1. МИЛУЄМОСЯ КРАСОЮ ЗЕМЛІ

Ми народилися на чарівній планеті Земля, у благодатному краї – в Україні. Тут є гори й степи, річки й моря, поля та ліси. Але головний скарб – працьовиті й талановиті люди, прекрасні душею і добрі серцем.

Легенди розповідають про унікальний талант, який Бог подарував нашому народові, – пісню.

Уяви музику, під яку танцюють на картині дівчата-україночки. Схарактеризуй її. Що тебе здивувало в композиції?

Українські пісні надзвичайно різноманітні! Є мелодії протяжні, наспівні, ніби широкий степ, а є грайливі, стрімкі, як гірське джерельце. Перші заспокоюють, другі – звеселяють.

Українські народні пісні: «Ой у вишневому садочку» (НЗАУНХУ ім. Г. Верьовки). «Гойда, гойда, гой» (Н. Матвієнко). «Казала Солоха: прийди, прийди» (театр пісні «Джерела»).

Які почуття викликала музика? Схарактеризуй прослухані пісні. Яка з них звучить а капела? Вислови припущення, до якого різновиду українських народних пісень належить кожен із творів. Доведи свою думку.

календарно-обрядові | побутові | жартівливі | ліричні | історичні

Обро́бка наро́дної мело́дії – перетворення одноголосної народної мелодії для виконання різним складом виконавців (ансамбль, хор тощо).
А капе́ла (італ. *a cappella*) – спів без інструментального супроводу.

«Моя планета синьоока» (музика *О. Янушкевич*, вірші *Н. Погребняк*), нотний додаток, с. 119.

Виконай пісню. Створи до неї звуковий супровід (оплесками, деталями Лего, на музичних інструментах).

«Україно моя» (група NAVSI100).

Музична грамота

Пісні виконують з інструментальним супроводом чи а капела. Співати можуть солісти, ансамблі, хори.

соліст | ансамбль | хор

Пригадай запис нот на нотному стані. Розв'яжи ребуси й придумай речення із цими словами.

1. МИЛУЄМОСЯ КРАСОЮ ЗЕМЛІ

Красу природи художники передають на своїх живописних полотнах у розмаїтті кольорів, ліній і форм. Колір може не тільки «розповісти» про певний предмет, але й викликати різні почуття.

Пригадай, як називають зображення краєвидів. *Зверни увагу:* щоб відтворити простір, художниця ніби умовно розмежувала картину на частини – *плани*. Що вона зобразила ближче до нас та посередині? А що намалювала вдалині? Розглянь фрагменти картини: який з них належить до ближнього (переднього), середнього та дальнього планів? Досліди зміни в зображеннях.

Щоб передати глибину простору в пейзажі, зображення умовно розділяють на *плани*: *ближній (передній)*, *середній*, *дальній*.

Образотворча грамота

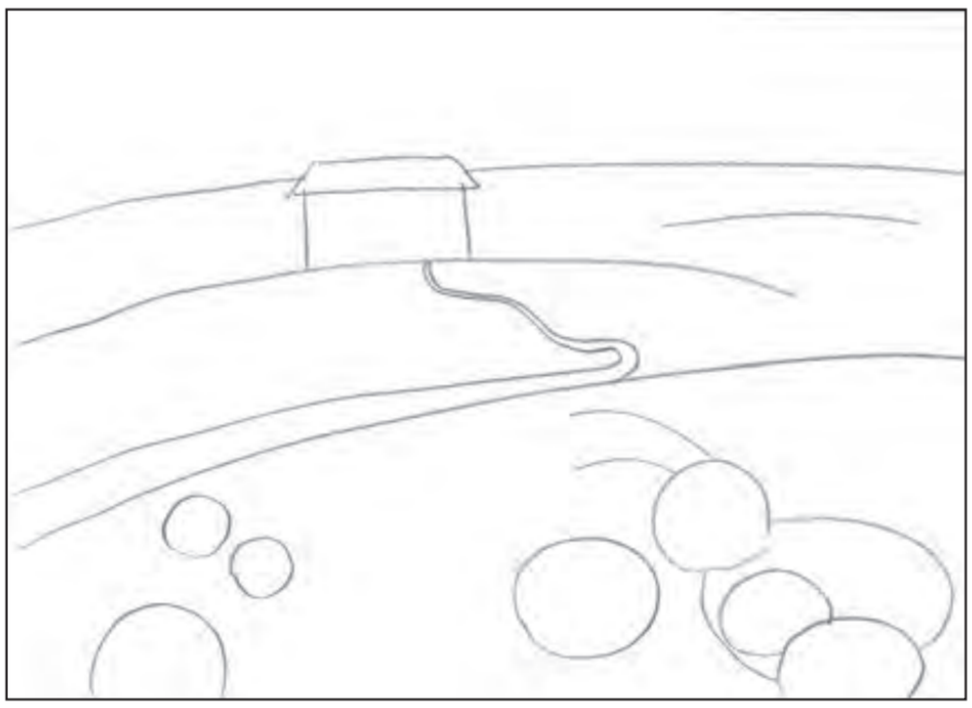
Для відтворення глибини простору зображення переднього плану промальовують детальніше, яскравіше, насиченішими кольорами. Предмети, які віддаляються від глядача, зменшуються за розмірами, набувають холодних відтінків, тьмяніють.

Барвик зобразив дерева на ближньому, середньому та дальньому планах.
Схарактеризуй зображення на різних планах картини. Поясни, чим вони відрізняються.

Намалюй композицію *«Смачний урожай»*, передай глибину простору *(акварель).*

На дозвіллі зроби замальовки рослин: на ґанку, у парку, на балконі.

2. МИЛУЄМОСЯ КРАСОЮ ЗЕМЛІ
(продовження)

Любуючись різноманіттям природи України, митці відтворюють її красу як у реалістичних, так і в узагальнених декоративних образах.

Якою зображено дівчину-Україну? Розкажи, що можна дізнатися про рідний край зі змісту картин.

У народних піснях і творах композиторів також оспівано красу української землі.

Денис Січинський. «Чом, чом, земле моя» (Дмитро Гнатюк). *Ігор Шамо.* «Три поради» (гурт «Струни серця») *(на вибір)*.

«У ритмі серця» (Руслана та діти).

Поміркуй над змістом пісень. За бажання виконай разом із солісткою та гуртом дітей пісню «У ритмі серця».

У РИТМІ СЕРЦЯ

Музика *Руслани Лижичко* Вірші *Сашка Положинського*

Музична грамота

Ти вже знаєш, що пісні мають куплетну форму.
Поясни, що в куплеті повторюється.

КУПЛЕТНА ФОРМА

Наведи приклади відомих тобі пісень. Визнач, чи є в них приспів. Поясни.

Робота в групах. Разом із друзями виконайте ритм вірша. Домовтеся, який рядок виконуватимете соло, а який – в ансамблі.

Ти наша домівка, планета Земля,
Ти гарна і зблизька, красива здаля.
Дивуються інші планети всі щиро:
«Яка ж ти, сестричко, блакитно-вродлива!»

Придумай рядок про свою мрію до пісні «У ритмі серця».

2. МИЛУЄМОСЯ КРАСОЮ ЗЕМЛІ
(продовження)

З дитинства ми любимо відпочивати на природі: у лісі чи в полі, на річці чи на березі озера. Утім потрібно пам'ятати, що цю красу слід охороняти. Адже бережливе ставлення до природних ресурсів є запорукою здоров'я нашого та майбутніх поколінь.

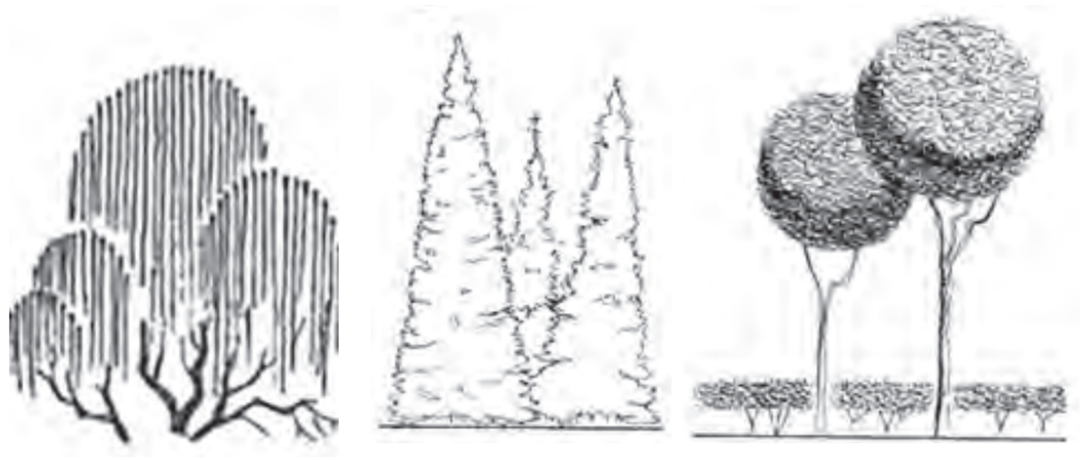

Чому планета стурбована? На які проблеми звертає нашу увагу художник? Обговори з друзями, навіщо потрібно берегти Землю. Уяви, що це комікс. Придумай текст до кожного зображення.

За допомогою графічних засобів виразності митці відображають природні об'єкти. Ці засоби – точки, лінії, штрихи, плями.

Подивись, як наші друзі зобразили красу довкілля. Хто з них які графічні засоби використав?

Використовуючи засоби виразності графіки, створи образ дерева: *«Ніжна берізка»*, *«Кремезний дуб»*, *«Струнка тополя»* *(кольорові олівці, пастель)*. Об'єднайте свої малюнки в колективну композицію *«Збережи дерева – зелені легені планети!»*.

Повправляйся разом з Мед-Артом зображувати дерева на комп'ютері чи планшеті.

3. МИСТЕЦТВО КРІЗЬ ВІКИ

Мистецтво завжди рухається в ногу із часом! Народні мелодії та народні музичні інструменти – це не спомин давнини. Вони радують своїм звучанням й у нашому повсякденні.

НАОНІ. Старовинні українські народні інструменти – кобза, колісна ліра. *Антоніо Вівальді.* «Гроза» із сюїти «Пори року» (сучасні кавери гуртів: B&B Project (баян і бандура). Горлиця-APT Vivaldi. Storm (соло – цимбали)).

Поділися емоційними враженнями від прослуханої музики. Які відомі тобі інструменти звучали в сучасних обробках і кавер-версіях? Які з них зображено на світлині музею та на картині? Поміркуй, чому ці народні інструменти вшановано на українських монетах.

Ка́вер-ве́рсія в популярній музиці – нова інтерпретація, оригінальна переробка (творче розкриття) відомого музичного твору.

ВЕСЕЛА ПІСЕНЬКА

Музика та вірші *І. Танчака*

Музична грамота

Окрім виконання соло, музику можуть співати або грати на інструментах кілька виконавців: два – *дует*; три – *тріо*; чотири – *квартет*.

ДУЕТ

ТРІО

КВАРТЕТ

На дозвіллі спробуй створити шумові музичні інструменти за зразком або придумай власний варіант.

3. МИСТЕЦТВО КРІЗЬ ВІКИ

Барвик, Лясолька та Мед-Арт, мандруючи нашою країною, знайомилися з декоративно-ужитковим мистецтвом. Вони зробили власне відкриття: це мистецтво є сучасним. Професійні художники зображують його вироби на своїх картинах.

Як можна назвати картину (ліворуч)? Поміркуй, чи користуємося ми в нашому повсякденні виробами декоративно-ужиткового мистецтва. Наведи приклади. Поясни. Вироби яких відомих тобі видів декоративно-ужиткового мистецтва ти бачиш на картині?

розпис | писанкарство | вишивка | різьблення | гончарство | ткацтво | народна лялька

Декорати́вно-ужитко́ве исте́цтво – мистецтво виготовлення та художнього оформлення виробів побутового призначення.

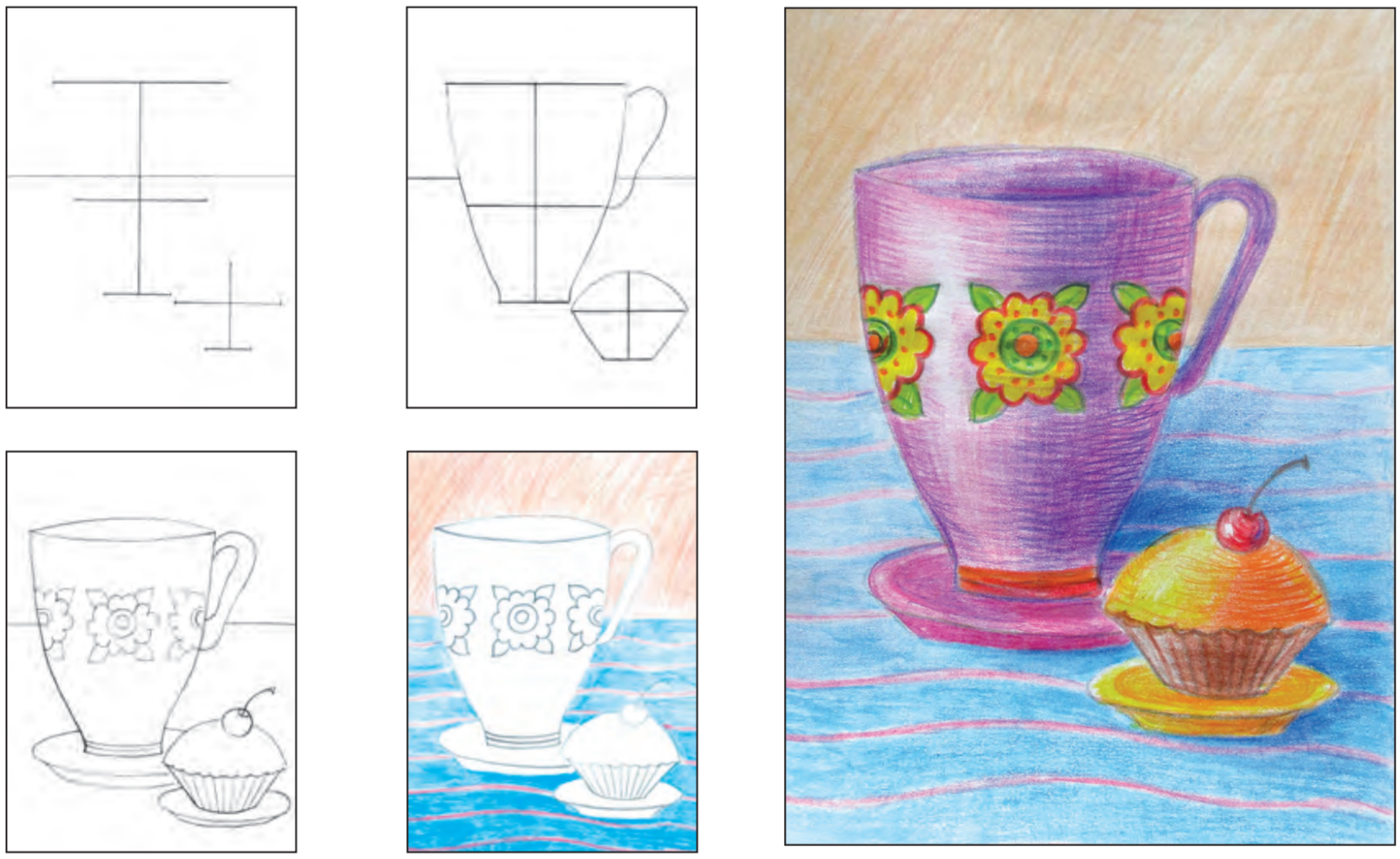
Образотворча грамота

Для створення враження об'ємності предмета на площині треба:

- визначити на ньому освітлену й затемнену частини;
- за допомогою штрихів відтворити різну насиченість світла й тіні на зображуваному предметі;
- замалювати тінь, що падає від предмета.

Варіант 1. Намалюй натюрморт *(графічні матеріали)*.

Варіант 2. Створи на столі натюрморти з різних предметів побуту, зроби світлини на телефон. Надішли свої фото друзям.

Віртуальна екскурсія до Національного музею українського народного декоративного мистецтва.

Віднайди в побуті зразки декоративно-ужиткового мистецтва. Поміркуй, чи сучасні вони.

4. МИСТЕЦТВО КРІЗЬ ВІКИ *(продовження)*

Мистецтво супроводжувало людину впродовж століть. Люди завжди співали, танцювали, грали на музичних інструментах.

У різні часи популярності набували різні музичні інструменти. Наприклад, колись в Україні була поширена кобза, а в наш час популярна бандура. Або спочатку захоплювалися грою на клавесині, згодом – на роялі (фортепіано), а зараз – на синтезаторі.

Синтезатор – це музичний комп'ютер з величезними можливостями, який може відтворювати різні звуки, тембри, динаміку. Синтезатор використовується як в ансамблі, так і як сольний інструмент.

Йоганн Себастьян Бах. Прелюдія до мажор з «Добре темперованого клавіру», т. 1 (клавесин, фортепіано та синтезатор).

Порівняй звучання прелюдії на різних клавішних інструментах.
Які музичні інструменти ти бачиш на картині? Поміркуй, чи популярні вони сьогодні. Наведи приклади.

Синтезатор

Клавесин

МОВА БАРВІНКОВА

Музика *М. Жабляк* Вірші *Ю. Драгун*

Робот Мед-Арт запрошує тебе поекспериментувати з різними можливостями синтезатора.

Створи кавер-версію пісні «Мова барвінкова».

Гра на «піаніно» ногами.

Робота в парах. Гра *«Музичні інструменти крізь віки».* Знайдіть «родичів» музичних інструментів. Поєднайте відповідні зображення.

Досліди в різних джерелах, як змінювалися з часом музичні інструменти. На дозвіллі обговори це з друзями.

4. МИСТЕЦТВО КРІЗЬ ВІКИ *(продовження)*

У різні часи змінювалися вподобання й в образотворчому мистецтві. Ми звикли, що натюрморти – здебільшого непорушні композиції. Однак у сучасному мистецтві можна очікувати будь-яких несподіванок та чарівних перетворень...

Придумай назву картинам. Які з них можна назвати натюрмортами? Який з них старовинний? Обґрунтуй. Назви предмети, зображені в натюрмортах.

Натюрмо́рт – зображення квітів, овочів і фруктів, предметів побуту в образотворчому мистецтві.

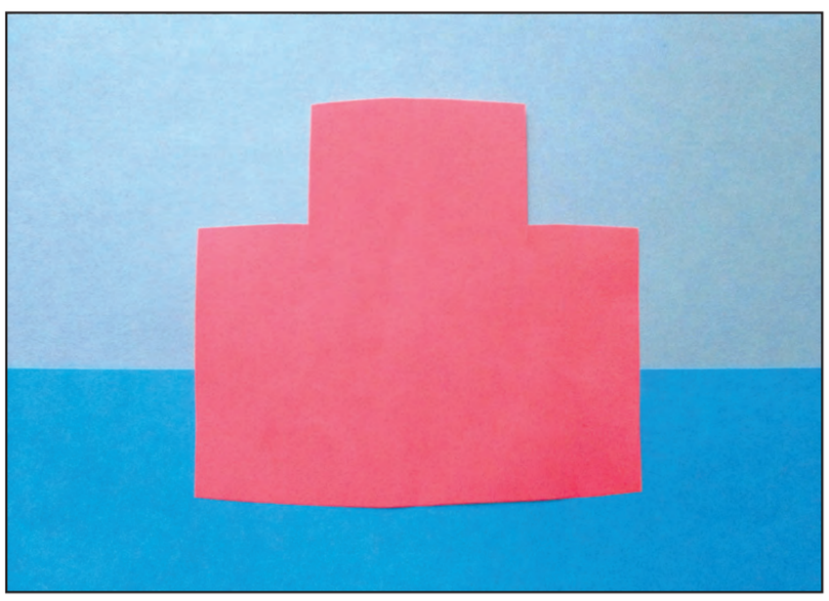
Образотворча грамота

Пригадай *правила композиції*:

- великі предмети розміщуються позаду менших;
- предмети, що розташовуються ближче, зображуються нижче, ті, що далі, – вище;
- ближчі предмети можуть частково загороджувати віддалені.

Варіант 1. Прочитай вірш і створи натюрморт *(аплікація)*. Прикрась його блискітками, паєтками.

Для дівчаток і хлоп'ят намалюю виноград.
А іще букет і торт – вийде гарний натюрморт.

Варіант 2. Намалюй натюрморт (*монотипія, гуаш*). Зображення виконуй на плівці, додаючи до фарби мило. Наклади плівку на зволожений аркуш і притисни – утвориться відбиток. Домалюй деталі пензликом.

Спробуй створити натюрморт у комп'ютерній програмі для малювання Paint 3D.

5. МИСТЕЦТВО ТА ЗДОРОВ'Я

Українці, як і багато інших народів, люблять не тільки співати, а й танцювати. Танці бадьорять, покращують настрій і самопочуття, чудово розвивають координацію рухів. Зазвичай українські народні танці: козачок, аркан, увиванець, плескач та інші – досить жвавого й бадьорого характеру. І, мабуть, у цьому одна з причин їхньої «вічної молодості» – вони популярні й сьогодні. Танцюристи мають відмінну фізичну форму, адже виконання деяких танцювальних рухів вимагає неабиякої спритності, сили та витривалості.

НЗААТУ ім. П. Вірського. Концертний виступ і репетиція.

Обговори з друзями, які якості людини допомагає формувати танцювальне мистецтво. Як воно впливає на здоров'я?

ГОПАК

Музика *О. Злотника* Вірші *Л. Ямкового*

Робота в групах. Про що йдеться в пісні? Обговоріть із друзями її текст. За бажання виконуйте її з рухами – це корисно для здоров'я. Які почуття викликає ця пісня?

сум | невдоволення | спокій | захоплення | радість | задоволення | впевненість | тривожність

Руханка *«Гопак»*.

Хореографічна грамота

Аркáн – український народний чоловічий танець, поширений на заході України. Виконується в колі, з різними фігурами, з топірцями.

На дозвіллі дізнайся про національний вид спорту «бойовий гопак». Поміркуй, чому він має таку назву.

5. МИСТЕЦТВО ТА ЗДОРОВ’Я

Перлиною народної творчості України є *петриківський розпис*, який включено до списку культурної спадщини людства ЮНЕСКО. Петриківка славиться вишуканими візерунками, насиченими кольорами, споглядання яких сприятливо впливає на людське здоров’я.

Покращити свій настрій, заспокоїтися допомагають релакс-розмальовки, наприклад за мотивами образів петриківського розпису.

Придумай уявний діалог равлика та фантастичного птаха на картині. Порівняй свої емоції від сприйняття чорно-білого й кольорового зображень.

Образотворча грамота

Існують *замкнута* й *відкрита* композиції. Ознаки замкнутої – чіткі межі. Відкрита композиція не передбачає чітко окреслених меж.

Підкажи Лясольці, до якого типу композиції належать зображення.

Пригадай основні елементи петриківського розпису: гребінчик, зернятко, горішок, перехідний мазок. Розпиши паперову тарілку *(гуаш)*.

Варіант 1

Варіант 2

Якісні й корисні продукти важливі для нашого здоров'я. Створи композицію з овочів та ягід у манері художниці Тамари Бондар. Сфотографуй.

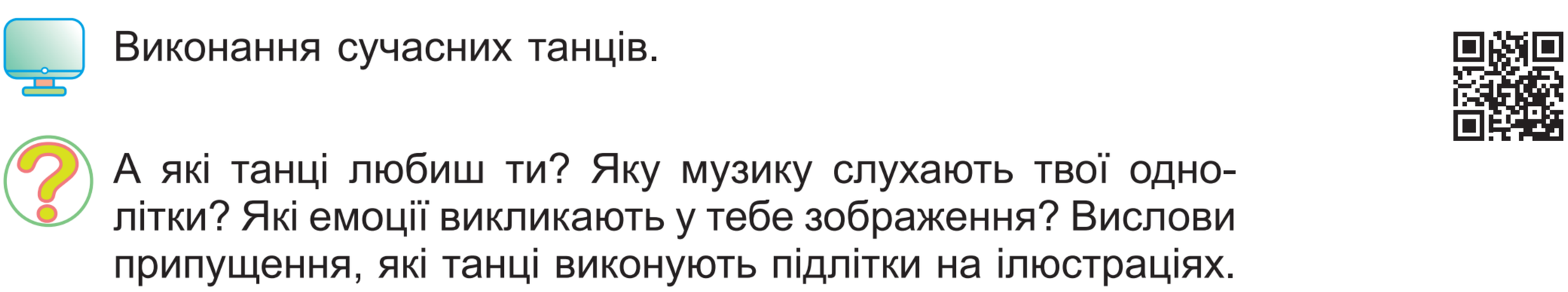

6. МИСТЕЦТВО ТА ЗДОРОВ'Я *(продовження)*

Наш бурхливий стрімкий час відобразився в ритмічних і швидких сучасних танцювальних композиціях. Танцювальне мистецтво розвивається, з'являються нові танці. Їх ми виконуємо із задоволенням, водночас покращуючи власне здоров'я. Знайоме тобі слово «дискотека» походить від назви ритмічної танцювальної музики *ди́ско*. Існує навіть сучасна професія – *дідже́й* (ведучий дискотеки).

Виконання сучасних танців.

А які танці любиш ти? Яку музику слухають твої однолітки? Які емоції викликають у тебе зображення? Вислови припущення, які танці виконують підлітки на ілюстраціях.

Танці чудово розвивають м'язи, дихальну систему й координацію рухів, покращують настрій і самопочуття. Із сучасних танців (бальних, акробатичних) проводяться змагання, де танцівники виборюють звання найкращих.

Руханка «*Baby Shark – Українська версія»* (із серії «З любов'ю до дітей»).

Музична грамота

Темп – швидкість виконання музики.

Adagio (повільно)

Andante (помірно)

Allegro (швидко)

Presto (дуже швидко)

Робота в групах. Виконайте танцювальну композицію *«Рок-н-рол»*.Мелодію виконує вчитель (вчителька) або учень (учениця). Поімпровізуйте в різних темпах. Придумайте танцювальні рухи.

Які танці сьогодні популярні серед твоїх однолітків? На дозвіллі намагайся більше рухатися під музику, зокрема займайся аеробікою. Спробуй навчити сучасних танців своїх рідних.

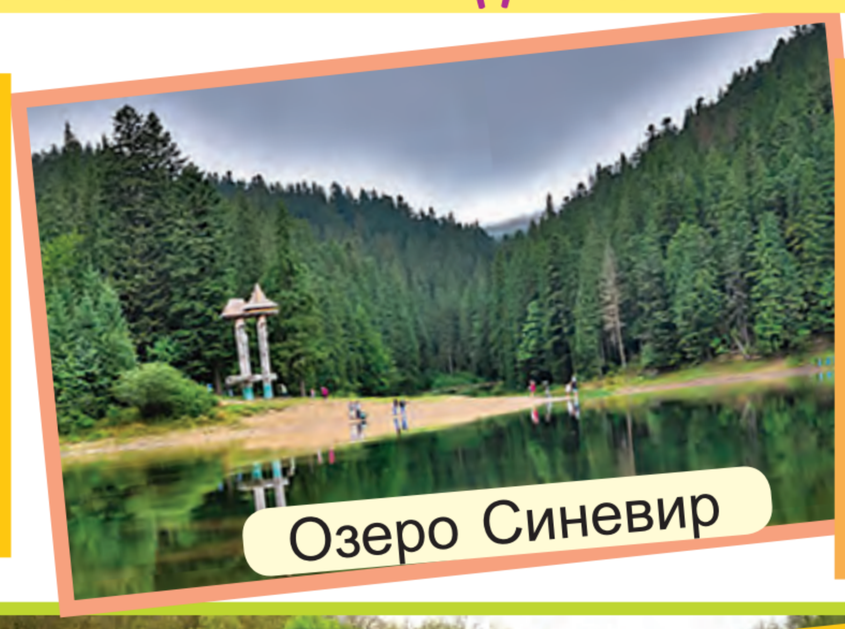

6. МИСТЕЦТВО ТА ЗДОРОВ'Я *(продовження)*

Природа України безмежно багата! Вона дарує безліч позитивних емоцій, а це, як відомо, покращує здоров'я. Барвик з Лясолькою та Мед-Арт у своїх мандрах Україною зібрали колекцію світлин приголомшливих краєвидів і створили *фотоколаж*.

Ласкаво просимо до України!

Мукачівський замок

Озеро Синевир

Ластівчине гніздо

Музей «Писанка»

Парк «Софіївка»

Софія Київська

Лінія горизонту в пейзажі розміщується на рівні очей. Залежно від цього можна визначити, з якого місця ти спостерігаєш (фотографуєш або малюєш) – з висоти чи знизу.

Визнач на світлинах-пейзажах лінію горизонту. Поміркуй, з якого місця (зверху чи знизу) Барвик, Лясолька та Мед-Арт милувалися краєвидами. Що в колажі тебе зацікавило найбільше? У вільний час дізнайся докладніше про ці куточки України.

Колáж – поєднання різних зображень у цілісну композицію. **Фотоколáж** – колаж із фотографій. **Бріколáж** – колаж із предметів.

Варіант 1. Використовуючи світлини з українських журналів, створи різні за формою колажі.

Щоб створити фотоколаж, потрібно скласти композицію з кількох світлин на аркуші паперу; наклеїти їх. Вирізати за контуром обраної форми (серце, карта тощо). Деталі композиції наклеїти на аркуш картону, за потреби оформити виріб у рамочку, додати назву.

Карта України

Україна в моєму серці

Варіант 2. Створи бріколаж *«Веселі мандрівники»*. Поєднай у композицію різні побутові матеріали, світлини тощо.

Дізнайся, як створити фотоколаж з родинних світлин за допомогою комп'ютерних програм.

7. У ДРУЖНОМУ СЛОВ'ЯНСЬКОМУ КОЛІ

Мандрувати – це захопливо й цікаво! Пам'ятаєш, як, подорожуючи, ми знайомилися з мистецтвом Польщі й Чехії? А чи відомо тобі, що мова, звичаї та мистецтво поляків, чехів, болгарів та інших народів подібні до українських? Це тому, що ми – нащадки давніх слов'янських племен. Люди цих національностей живуть в Україні у дружбі й злагоді.

Під яку музику танцюють діти на картині – жваву чи повільну, грайливу чи наспівну? Порівняй народні костюми поляків, чехів (на ляльках) з українським народним костюмом. Зроби висновки.

Мазурка.

Мазу́рка – жвавий польський національний танець у тридольному розмірі.
По́лька – жвавий енергійний танок у дводольному розмірі родом із Чехії, виконується в парах.

ПОЛЬКА

Музика й вірші народні

У мистецтві слов'янських народів чимало спільного. Зокрема, існує багато творів, де тісно переплелися пісенна й танцювальна творчість. Це – пісні-танці (українська коломийка, чеська полька тощо).

Чеська полька.

У якому темпі, якими штрихами доцільно виконувати пісню? Схарактеризуй музичне й хореографічне виконання танцю.

Музична грамота

У ритмі мелодій іноді відбуваються несподівані зміни. Наприклад, зміщення акценту із сильної частки на слабку . Таке явище в музиці називається ***синкопа***. Ритм із синкопами трапляється в танцях, що надає руху особливої енергії.

Робота в групах. ***Мінідослідження.*** Виконайте мелодію польки без синкоп. Порівняйте два варіанти ритму. Як змінюється характер музики? Імпровізуйте ритмічний супровід, акцентуючи синкопи.

У польському місті Сопоті є чудернацький будинок, що рухається, ніби в танці. Відшукай в інтернеті інші незвичайні споруди. Придумай сторітелінг про цікаву архітектуру.

7. У ДРУЖНОМУ СЛОВ'ЯНСЬКОМУ КОЛІ

Барвик і Лясолька полюбляють мандрувати й милуватися цікавими спорудами. Прикрашені будиночки надзвичайні!

Лясолька замальовує будівлі з пам'яті, Барвик вирізує їх з паперу. Мед-Арт піклується про екологію, тому майструє споруди зі старих картонних коробок та інших побутових матеріалів.

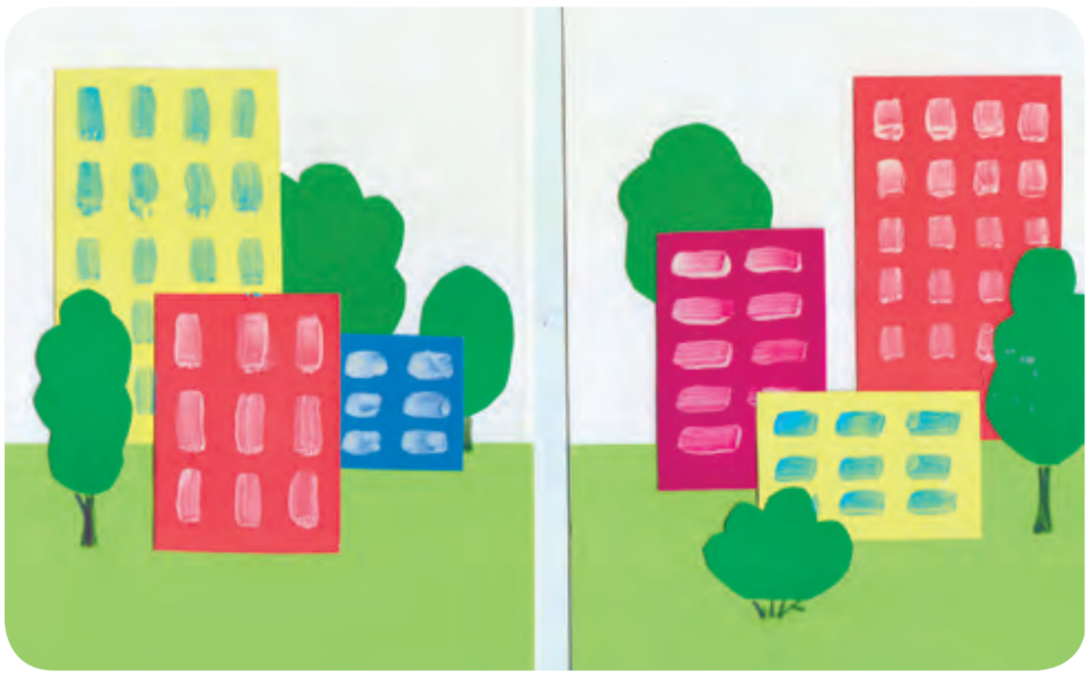
Що відбувається на картині? Які почуття вона викликає? Це реалістичне чи декоративне зображення? Поміркуй і поясни. Які геометричні форми використав художник у зображенні будиночків?

Міськи́й пейза́ж – краєвид міста.

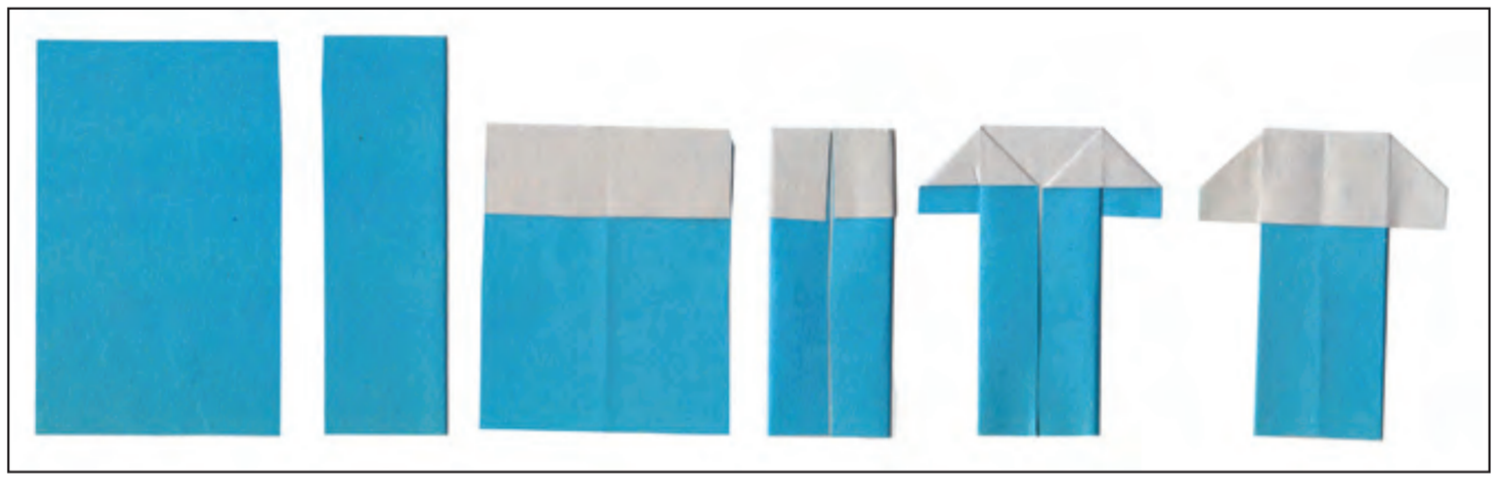
Образотворча грамота

Пригадай: щоб створити відчуття глибини простору на площині, об'єкти здебільшого розташовують на передньому плані так, щоб вони частково загороджували ті, що далі. Ближчий до глядача предмет зображують нижче, а віддалений – вище. Розглянь зображення.

Створи композицію *«Моє місто»*. Використай прийом загородження *(аплікація)*.

Досліди ілюстрації у своїх підручниках і знайди зображення із загородженням. З'ясуй, що розташовано ближче, а що – далі.

8. У ДРУЖНОМУ СЛОВ'ЯНСЬКОМУ КОЛІ *(продовження)*

Україна стала батьківщиною для представників багатьох слов'янських народів. Кожен з них особливий, утім, у мистецтві є багато спільного.

Пофантазуй, про що мріють діти на картині болгарської художниці Маріанни Калачової. Яким із прослуханих творів можна озвучити демонстрацію цієї картини? Поясни. Знайди на картині ритми.

Болгарський танець (ансамбль «Болгаран»). Болгарська колискова. Словацька колиханка і пісня-гра (з перкусією).

Визнач спільні риси музики в колискових різних слов'янських народів. Виконай словацьку пісню-гру, імпровізуй рухи в ритмі цієї руханки («Голова – плечі – коліна – великий палець»).

РИТМ

Рівномірне чергування звуків різної тривалості	Рівномірне чергування певних зображень

Мистецтво колискової – це завжди трошки магії. Спокійна ніжна мелодія, простий рівномірний ритм, ласкаві слова створюють теплу атмосферу домашнього затишку.

Ші – штучний інтелект, перекладаючи слова словацької колискової, запропонував різні варіанти, які ти можеш використати у власній творчості. Натхнення тобі!

СПИ, СПИ, МОЯ ДИТИНО

Словацька колискова

Придумай слова куплету словацької колиханки й заспівай. Схарактеризуй національні костюми словаків. Порівняй з українським.

Музична грамота

Яке різноманіття ритмів у Країні Мистецтв! У *рівномірному ритмі* ми відчуваємо, як злагоджено звучать сильна і слабка частки в такті. Такий спокійний рух допомагає розслабитися, зняти напругу.

Музичний ритм набуває загостреного характеру, якщо сильна частка подовжується, а слабка – скорочується . Це *пунктирний ритм*. А якщо в ритмі є синкопа, він стає нестійким, уривчастим (*синкопованим*).

Допоможи своїм друзям Лясольці, Барвику та Мед-Арту відтворити ритми танців. Порівняй їх характери.

Прочитай вислів і поясни, як ти його розумієш. *«Приятел в нужда се познава» (болгарською).* Поміркуй, який є український відповідник цього прислів'я.

У вільний час послухай словацьку колиханку з анімацією. За допомогою ШІ створи свій варіант.

8. У ДРУЖНОМУ СЛОВ'ЯНСЬКОМУ КОЛІ
(продовження)

Гомінкі міста нашої країни завжди щиро раді людям різних національностей. Мандруючи, наші друзі Лясолька, Барвик та Мед-Арт знайомляться із цікавими будівлями й намагаються відтворювати свої враження, як справжні художники.

Який настрій панує на картині? Розглянь будинки. Знайди ритми, загородження. Чи можна цей твір назвати «міським пейзажем»? Поясни.
Які кольори використала художниця?

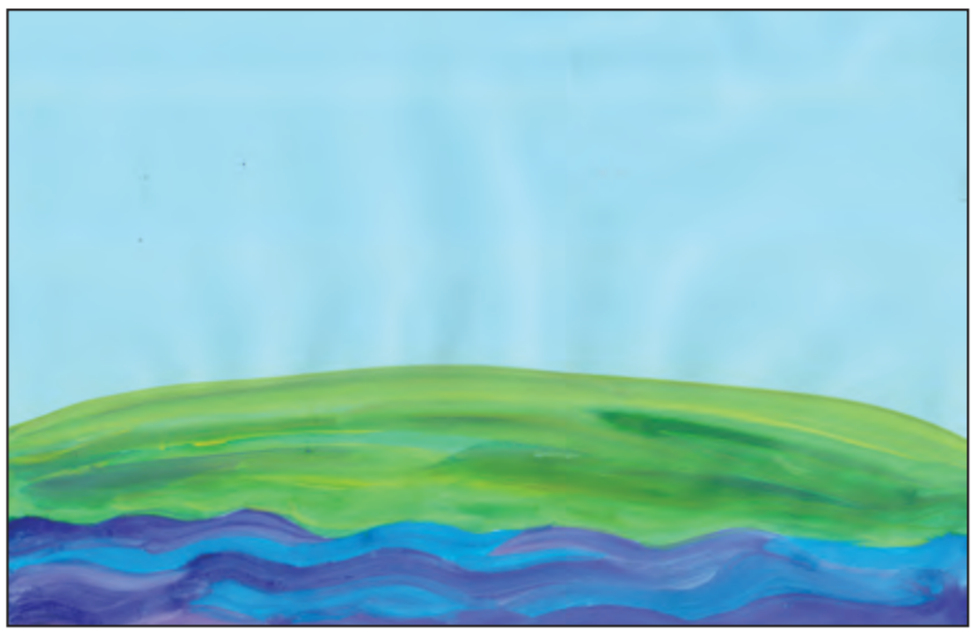
Образотворча грамота

Ритм використовується в архітектурі завдяки чергуванню в будівлі різних елементів – вікон, балконів, колон, арок тощо. Ритмічність можна підкреслити декором, кольором.

Намалюй міський пейзаж без використання попереднього начерку. Зобрази ритмічне чергування вікон будинків, дерев тощо *(гуаш)*.

Варіант 1

Варіант 2

На дозвіллі разом із друзями створи з деталей конструктора Лего вулицю міста, ритмічно чергуючи елементи за розміром чи кольором.

9. НА ГОСТИНУ ДО УГОРЦІВ, РУМУНІВ І МОЛДОВАН

Щира українська земля є батьківщиною угорцям, румунам і молдованам. Це – працьовиті народи зі своєю історією, звичаями, традиціями, мистецтвом. Угорський художник Ласло Кодай висловлює свою любов до рідного краю в яскравих, незвичайних картинах-казках.

Який настрій викликає картина? Якому музичному ладу (мажорному чи мінорному) він відповідає?

Під впливом від угорських народних мелодій багато композиторів різних національностей написали всесвітньо відомі твори.

Ференц Ліст. «Угорська рапсодія № 2» (виконує *Дьйордь Оравец* у 29-му епізоді «Котячого концерту», м/ф «Том і Джеррі»).

Йоганнес Брамс. «Угорський танець № 5» (кавер для скрипки *Олександра Божика*).

ЧАРДАШ

Угорський народний танець

Гей, да-вай-те ра-зом з на-ми цей та-нок стан-цю-єм вправ-но!

То в о-дин-ці, то по - пар - но, до впо-до-би чар - даш нам.

Досліди, які музичні тривалості складають ритм чардашу. Перед розучуванням мелодії виконай її ритм. Поміркуй, де потрібно брати дихання під час співу.

Хореографічна грамота

Угорський народний танець ***чардаш*** складається з двох контрастних за темпом частин. Повільний, ліричний вступ виконують чоловіки, рухаючись по колу. Темп поступово прискорюється, і танець завершується швидким кружлянням пар.

«Мову» хореографії складають рухи, кожному танцю властивий свій «малюнок».

Рух танцівників на сцені

по колу *півколом* *по діагоналі*

Вітторіо Монті. «Чардаш» (ксилофон з оркестром).

Які віртуозні (майстерні) чи гумористичні моменти виконання тобі найбільше сподобалися?

Прочитай угорську казку «Чарівні цимбали». Поділись враженнями з друзями.

9. НА ГОСТИНУ ДО УГОРЦІВ, РУМУНІВ І МОЛДОВАН

Гори Карпати є не тільки в Україні. Вони простягаються і територією Польщі, Угорщини, Румунії та інших країн. Художники захоплюються неймовірною красою гірських краєвидів. На всіх, хто хоч раз побачив Карпати, що торкаються неба, вони справляють незабутнє враження. Гори вкриті прадавніми лісами, соковитою зеленню трав, блакитними озерами, бурхливими річками й потічками. Такими чарівними ми бачимо Карпати на полотнах живописців.

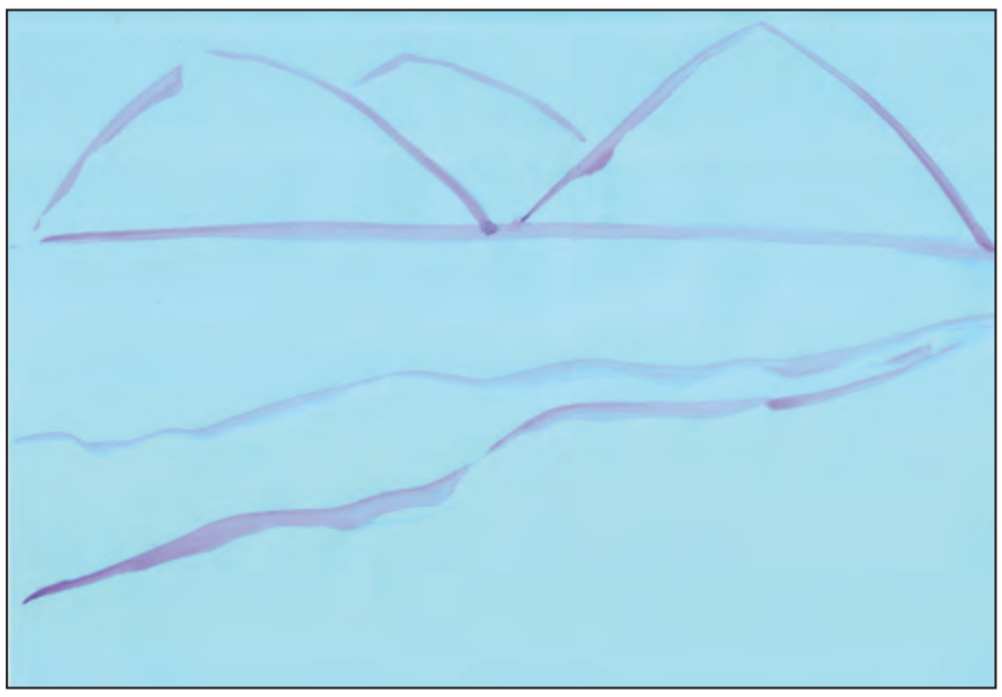
Роздивись *гірський пейзаж*. Поміркуй, чому така назва цього різновиду пейзажів. Зверни увагу: на передньому плані картини об'єкти (трава, квіти) прописані яскравими, насиченими кольорами. На дальньому (гори) – зображення нечіткі, розмиті, кольори набувають холодних відтінків.

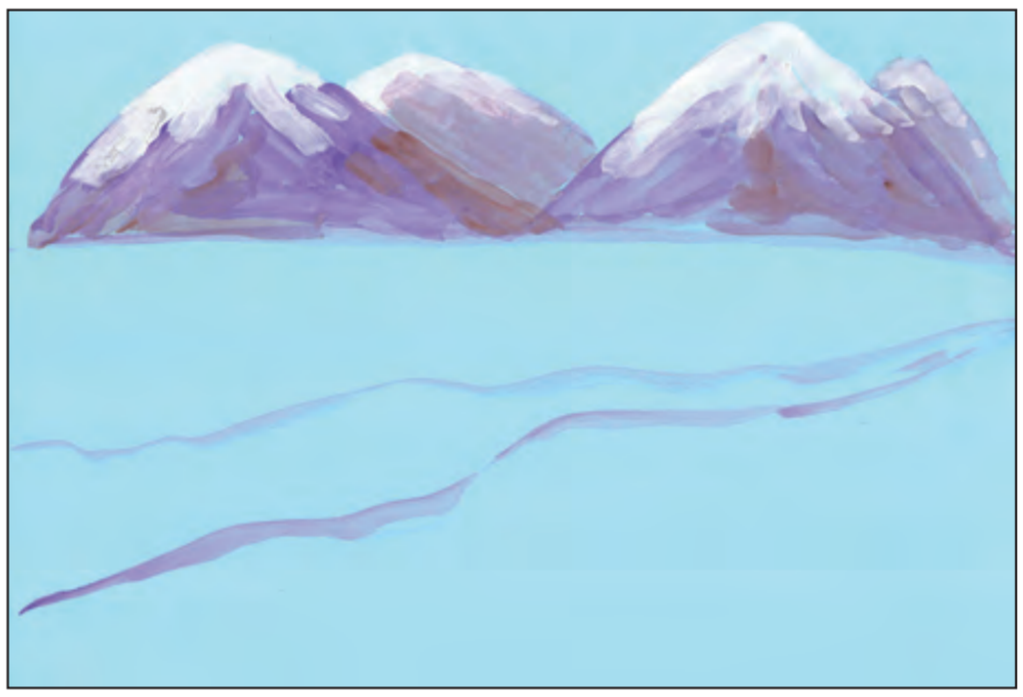

Порівняй пейзажі. Назви їх різновиди.

Створи гірський пейзаж *(гуаш, тонований папір)*.

Обговори з батьками або друзями, що можна і треба зробити, щоб зберегти унікальну красу й багатство Карпат. Поміркуйте разом, як для цього залучити резерви сучасних медіа.

10. НА ГОСТИНУ ДО УГОРЦІВ, РУМУНІВ І МОЛДОВАН *(продовження)*

Риси характеру румунів та молдован знайшли яскраве вираження в мистецтві танцю – швидкого, запального, енергійного.

Молдовеняска (ансамбль «Жок»). Румунський танець «Інвертіта» (НЗАУНХУ ім. Г. Верьовки).

волинка

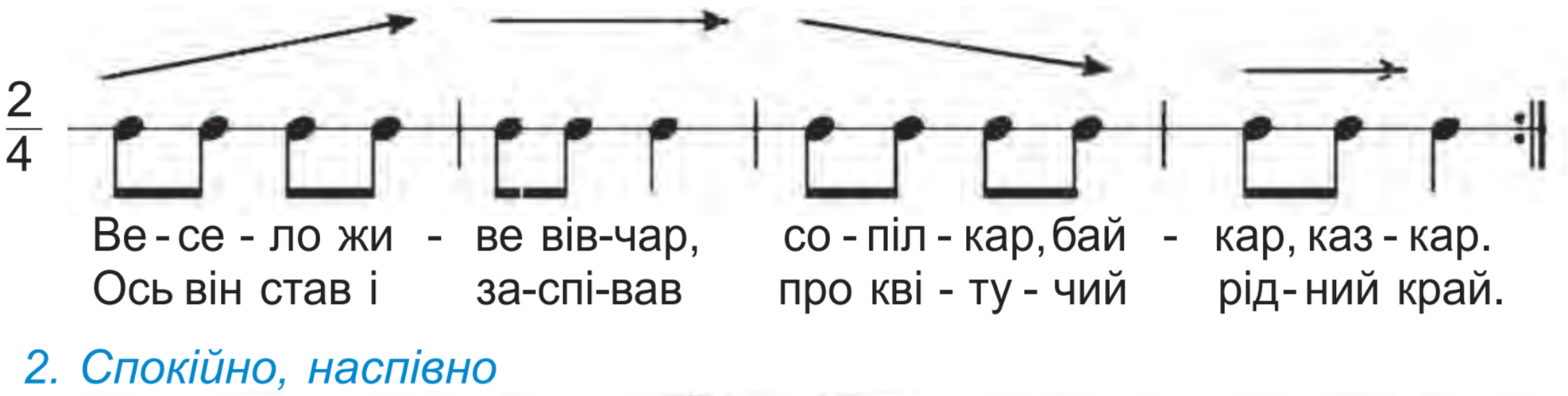
Схарактеризуй прослухану музику, танцювальні рухи, народні костюми виконавців. Розглянь, як зобразили митці молдовський і румунський танці. Які інструменти виконують музику?

Музичні інструменти, поширені в багатьох народів, що проживають в Україні, схожі за звучанням та зовнішнім виглядом. Але вони мають різні назви.

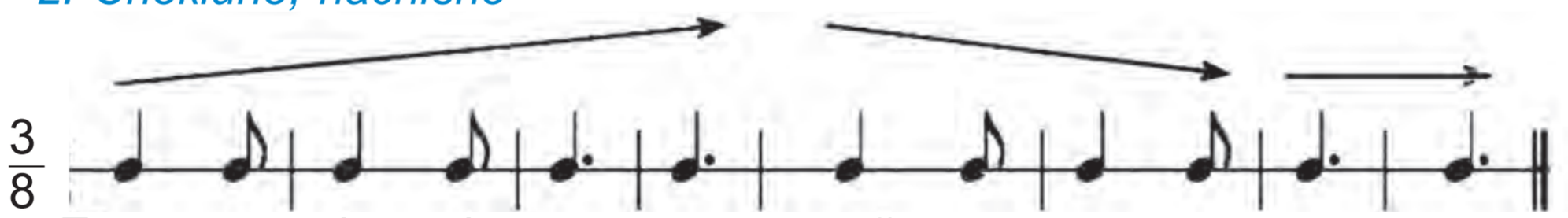
Такими інструментами є відома тобі шотландська волинка, цимбали, сопілка та ін.

Придумай мелодії на тексти угорських народних пісень.

1. Жваво, танцювально

2. Спокійно, наспівно

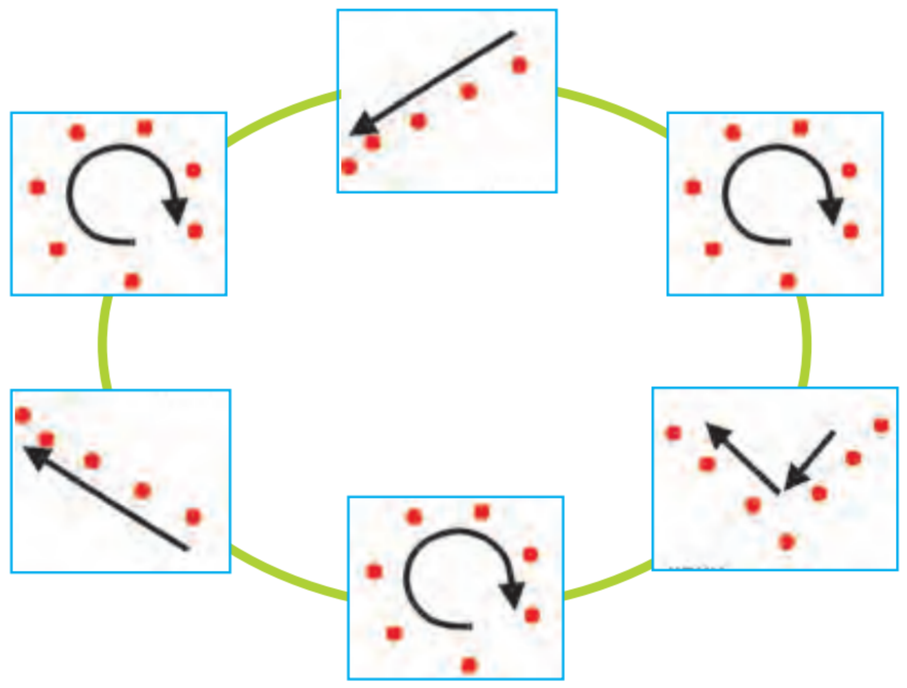

Переклад з угорської Івана Петровція

Хореографічна грамота

За будовою *молдовеняска* має форму рондо. Типовий рух усіх виконавців по колу – це своєрідний рефрен. В інших епізодах танцюристи в парах виконують різні фігури, утворюють лінії або маленькі кола (жіночі й чоловічі окремо). Серед рухів багато веселих стрибків і підскоків, чітких притупувань каблуками.

Мінідослідження: під час перегляду виконання молдовеняски визначай основну тему, що повторюється (піднімай руку щоразу, коли звучить рефрен). Які рухи в цей час виконують танцюристи? Що в танці повторюється?

На дозвіллі створи лепбук *«Музичні інструменти народів світу»*.

10. НА ГОСТИНУ ДО УГОРЦІВ, РУМУНІВ І МОЛДОВАН *(продовження)*

Твої друзі Лясолька та Барвик з допомогою Мед-Арта здійснили невеличку віртуальну екскурсію в Закарпаття і на Буковину. Саме тут поряд з українцями живуть чимало угорців, румунів та представників інших народів. Найбільше наших мандрівників вразила вишуканість архітектурних споруд, утілена в ажурному металевому мереживі воріт, балконних огорож, ліхтарів тощо.

Здавна золоті руки вправних ковалів дарували нам мистецтво *художньої обробки металу* – кування, різновиду декоративно-ужиткового мистецтва.

Розглянь металеві вироби на ілюстраціях. Як ти гадаєш, якими знаннями й уміннями мають володіти майстри? Визнач, де у візерунках є симетрія. Назви вироби з металу у твоєму повсякденні. Пригадай, які види декоративно-ужиткового мистецтва ти вже знаєш.

Образотворча грамота

Симетрія широко використовується в мистецтві.

Симетрі́я – це співрозмірне розташування частин композиції відносно осі або центра. *Асиметрі́я* – це відсутність симетрії.

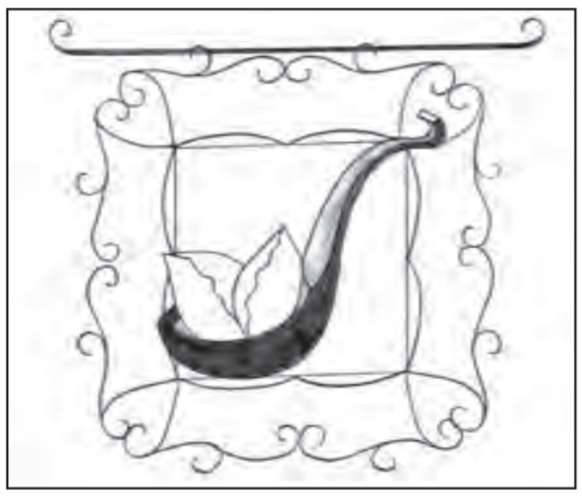
Симетричні елементи

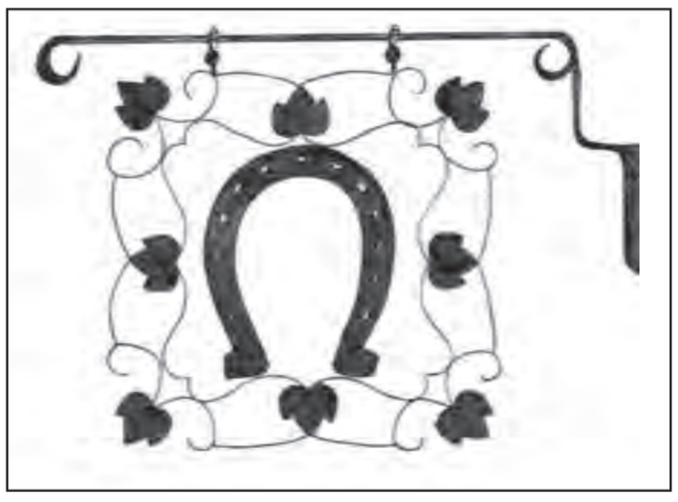
Асиметричні елементи

Створи ескіз художнього виробу з металу, дотримуючись симетрії чи використовуючи асиметрію *(фломастери)*.

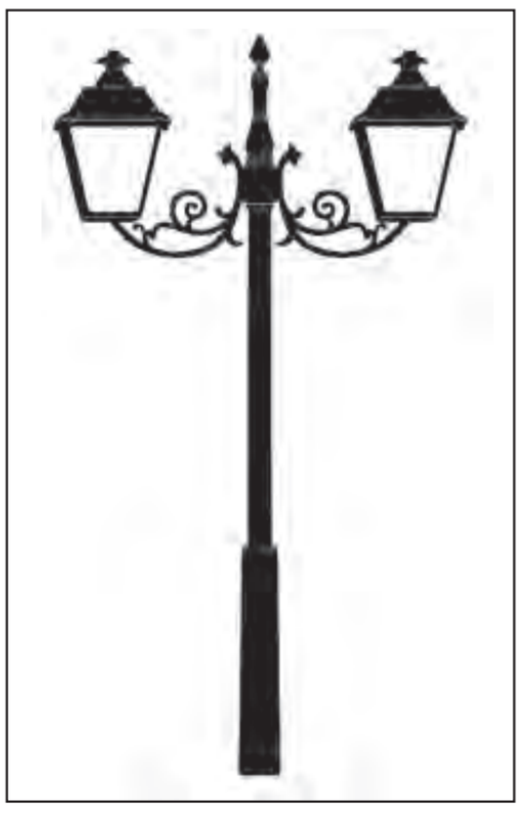
Варіант 1. Ескіз вивіски

Варіант 2. Ескіз ліхтаря

У вільну хвилину зроби світлини кованих художніх виробів на вулицях твого міста чи села.

11. НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ В МИСТЕЦТВІ КРИМСЬКИХ ТАТАР ТА ГРЕКІВ

У дружному колі різних народів, які живуть в Україні, кримські татари – корінне населення Криму, з цікавим, різноманітним і самобутнім мистецтвом.

Що зображено на картині? Розглянь розмаїття декору. Орнаментами яких видів оздоблено кімнату, побутові вироби?

Музиці кримських татар притаманні прикрашання мелодії, які надають їй характеру «мережива». Матері співають своїм дітям колискові, щоб вони виростали здоровими та щасливими. Цікаво, що мати звертається не до маляти, як зазвичай: «Спи, дитино, спи», – а до третьої особи з проханням піти геть і не заважати родинному щастю.

Кримськотатарська колискова («Менім улим батир»). Народна пісня у виконанні Джамали *(фрагмент)*.

Танець «Емір Джелял Хайтармаси».

У чому особливість мелодій кримських татар? Як розвивається танець? Схарактеризуй музику й рухи танцівників.

ДРУЖБА І ДОСТЛУК

Музика *Л. Джемалядінової*
Вірші *М. Пугач, Л. Джемалядінової, Н. Кононенко*

Під час розучування пісні намагайся точно відтворювати її ритмічний малюнок. Опиши національне вбрання кримських татар.

Хореографічна грамота

Кримськотатарський народний танець – гордість нації. Поглянь, як його зобразили на марці.

Танцівниці заворожують плавними рухами й граційними обертами. Темпераментні чоловічі танці оспівують хоробрість, силу, військову майстерність.

Дітей починають навчати танцювати з раннього віку. Звісно, не всі стають успішними танцюристами, але всі вміють гарно рухатися під музику.

За бажання досліди, які народні інструменти кримських татар мають схожість з українськими.

11. НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ В МИСТЕЦТВІ КРИМСЬКИХ ТАТАР ТА ГРЕКІВ

Декоративно-ужиткові вироби кримських татар вирізняються багатством орнаментів і яскравим колоритом. Традиційними орнаментами, у яких переважають рослинні мотиви, оздоблюють предмети побуту: одяг, ювелірні вироби, килими, меблі тощо.

Розглянь вироби декоративно-ужиткового мистецтва кримських татар. Які природні форми стали основою для орнаментів і візерунків?

Орна́мент – це візерунок, побудований на ритмічному повторенні елементів.

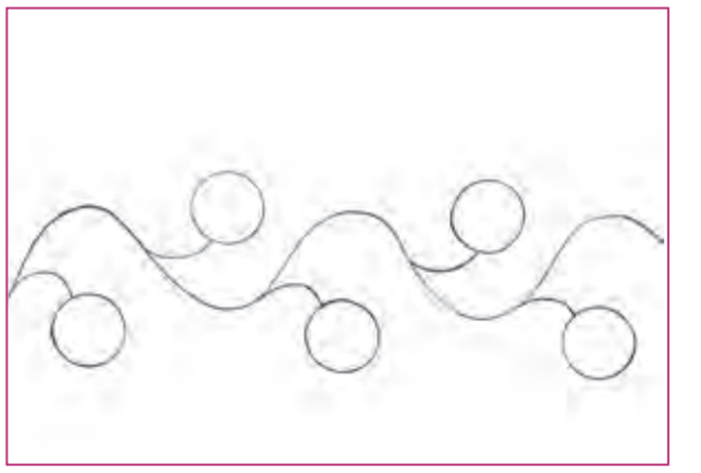
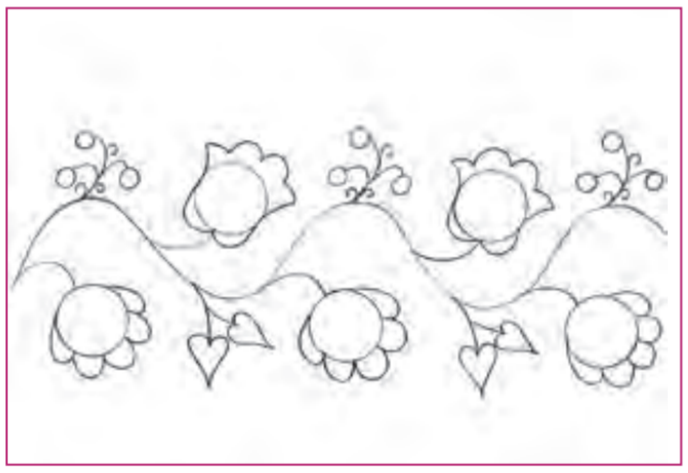
Образотворча грамота

Пригадай: геометричні орнаменти складаються з геометричних фігур, рослинні – з декоративних зображень рослин. Майстри поєднують різні елементи й отримують оригінальні орнаменти. Часто елементи орнаменту розміщено в пряму чи хвилясту стрічку. Також є орнаменти, елементи яких розміщують навколо центра в межах геометричної фігури (коло, трикутник, квадрат).

Варіант 1. Створи орнамент у стрічці за кримськотатарськими мотивами *(олівці, фломастери)*.

Варіант 2. Створи аплікацію у кримськотатарських традиціях *(кольоровий папір (тканина))*.

Удома знайди предмети вжитку з різними видами орнаментів. За бажання зроби світлину виробу декоративно-ужиткового мистецтва.

12. НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ В МИСТЕЦТВІ КРИМСЬКИХ ТАТАР ТА ГРЕКІВ *(продовження)*

У давнину греки, мандруючи морями, оселялися на нових землях. Так виникли міста Ольвія (поблизу Миколаєва), Херсонес (Севастополь), Пантикапей (Керч), залишки яких знайдено на півдні України. Тут греки проживають до сьогодні, зберігаючи свою культуру.

Найвідоміший грецький танець – *сиртакі*. По-справжньому станцювати його можна, тільки перейнявшись його ритмом і відчувши єднання з усіма танцюристами через рухи й музику.

Мед-Арт пропонує тобі здійснити віртуальну екскурсію грецькими містами, які існували на теренах України в далекому минулому.

Ольвія, Херсонес. *Мікіс Теодоракіс.* «Сиртакі».

Який темп танцю? Схарактеризуй рухи.

Греція – батьківщина театру. У давні часи актори виступали в масках. Вистави супроводжував хор.

Залишки театру в Херсонесі

Давньогрецька маска

Назви деяких складових будівлі театру тобі можуть здатися відомими. Ось, наприклад, орхестра або скена. Як ти думаєш, що вони означали? Пригадай свої улюблені театральні вистави. До якого з видів театрального мистецтва вони належать?

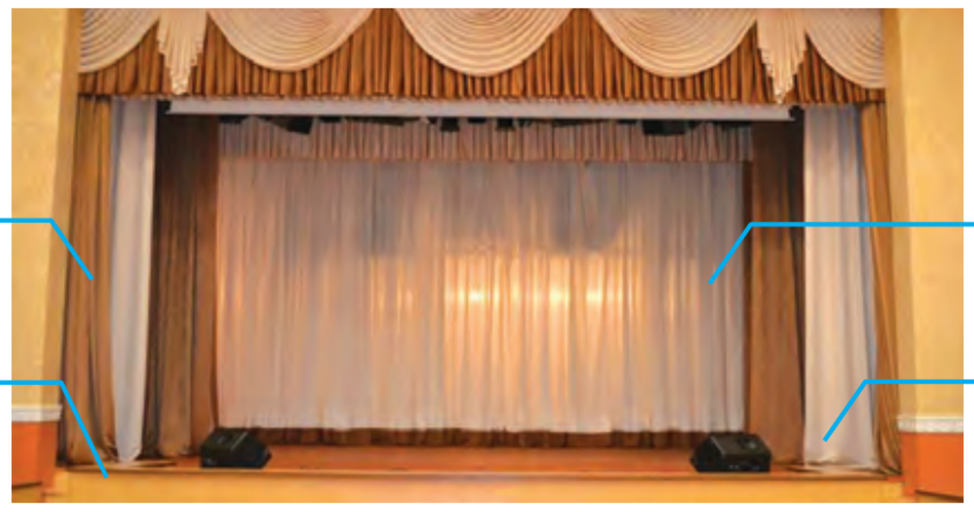
музичний

ляльковий

драматичний

Театральна грамота

Будова сцени

Прочитай текст. Полічи ноти у словах. Яку ноту використано найбільше? Яких нот немає?

Д[ ]вні г[ ]ки подарували світу багато [ ]фів. З-поміж них – [ ]ф про Прометея, який д[ ] людей зробив багато [ ]бра: [ ]по[ ]г збудувати перший човен, приборкати бика, щоб [ ]помагав за[ ]вати по[ ], познайомив з металами та їх обробкою, навчив вироб[ ]ти ліки із цілющих трав. Він не з[ ]кався Зевса і з[ ]був д[ ] людей вогонь.

12. НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ В МИСТЕЦТВІ КРИМСЬКИХ ТАТАР ТА ГРЕКІВ *(продовження)*

Грецькі майстри здавна володіють мистецтвом *мозаїки*, яку називають «незвичайним живописом». Такі зображення або візерунки виконано зазвичай з маленьких камінців або морської гальки. Греки оздоблювали ними підлогу й стіни приміщень, басейни та фонтани. Ця техніка популярна і в наш час, для мозаїки використовують шматочки скла, керамічної плитки тощо.

Порівняй кольорову гаму й візерунки давньогрецьких і сучасних мозаїк. Які види орнаменту є на старовинних мозаїках?

Моза́їка – зображення чи візерунок, виконані з кольорових каменів, скла, керамічних плиток та інших матеріалів.

Робот Мед-Арт пропонує тобі подбати про збереження довкілля і виготовити новорічний подарунок з побутових матеріалів (*мозаїка*, *бріколаж* тощо). Для композиції можна використати крупу, кольорові кришечки від пластикових пляшок, старі непотрібні ґудзики чи намистинки, фото тощо. Можна прикріпити їх на поверхню, покриту шаром пластиліну чи клею, або з'єднати в інший спосіб.

На канікулах поцікався, скільки коштує дитяча термомозаїка в інтернет-магазинах. Дізнайся, яку суму з родинного бюджету тобі вдалося б зекономити за умови використання для мозаїки побутових відходів.

ПЕРЕВІР СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

Завдання Лясольки

1. Уявно поєднавши пазли, визнач різновиди українських народних пісень. Наведи приклади.

2. За ілюстраціями назви, як виконують вокальні твори.

3. Обери й назви українські народні інструменти.

4. Визнач, танцем якого народу є кожен із творів.

гопак | сиртакі | полька | мазурка | аркан

Завдання Барвика

1. Поясни, що таке колаж.
2. Визнач з-поміж зображень гірський і міський пейзажі.

3. Як у композиції відтворити глибину простору, плановість? Поясни на прикладах.

4. До яких видів декоративно-ужиткового мистецтва належать ці вироби?

Завдання Лясольки і Барвика

1. Визнач, хореографічне мистецтво яких народів, що проживають в Україні, представлено на ілюстраціях.

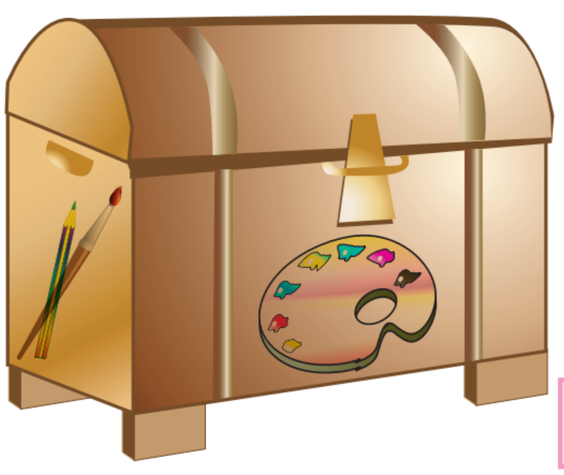

2. Яку музику чи картину з підручника ти застосуєш для заспокоєння, а яку — для створення бадьорого настрою? Наведи приклади та поясни свій вибір.

3. Добери з підручника твори різних видів мистецтв, які можна помістити до лепбука *«Народна творчість»*.

4. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині. Які слова слід розмістити в обох?

гопак

ансамбль

темп

а капела

ритм

мозаїка

орнамент

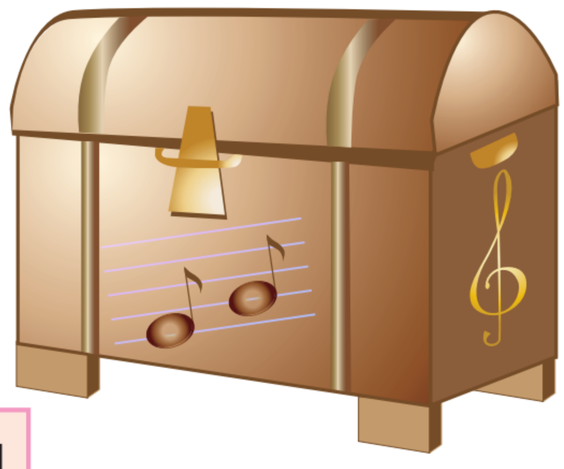
колаж

пейзаж

хор

натюрморт

кавер-версія

2. Подорожі країнами та континентами

13. ПОДОРОЖ ДО НІМЕЧЧИНИ ТА АВСТРІЇ

Наша мандрівка продовжується... Пам'ятаєш казку про Лускунчика? А твори «Жарт» і «Волинка»? Чи, можливо, тобі відомий гімн Євросоюзу? Їхні автори – видатні німецькі митці, зокрема Йоганн Себастьян Бах і Людвіг ван Бетховен.

Розглянь фарфорову статуетку «Родинний концерт», яку створили німецькі майстри. Зображено наших сучасників? Обґрунтуй. Чим займається родина? Які музичні інструменти ти впізнаєш?

Людвіг ван Бетховен. «До Елізи».

Передай свої враження від музики. На якому інструменті виконується твір? Чи є він на статуетці? А серед зображень у кліпі?

Послухай інші виконання твору «До Елізи» й поміркуй, який із варіантів краще обрати, якщо хочеш зняти втому, розслабитися і помріяти.

Німецький композитор *Йоганн Себастьян Бах* грав у церкві на орга́ні. Це духовий клавішний інструмент. *Духовий* – тому що звук лине з багатьох металевих труб. *Клавішний* – бо органіст грає руками на кількох клавіатурах. Водночас він має грати ще й ногами! Як саме?

Орган

Зверни увагу на гру органіста. Скільки клавіатур має орган? Порівняй з фортепіано.

Йоганн Себастьян Бах. «Анданте».

СНІГ

Музика та вірші *Д. Пташинської*

На дозвіллі подивись у родинному колі або зі знайомими мультфільм за твором Л. ван Бетховена «До Елізи». Придумайте разом оповідання за сюжетом, який зобразили аніматори.

13. ПОДОРОЖ ДО НІМЕЧЧИНИ ТА АВСТРІЇ

Подорожуючи Німеччиною та Австрією, наші друзі звернули увагу на різні годинники, що прикрашають верхівки палаців, храмів, веж. Вони дізналися, що місцеві майстри – віртуози цієї справи. Годинники декоровані коштовним камінням, оздоблені золотом і сріблом, інколи розписами. Це справжні витвори мистецтва!

Годинник Глокеншпиль у Мюнхені.

Роздивись годинникову вежу в німецькому місті Мюнхені. Розглянь оздоблення стрілок годинника та зображення рухомих фігур. Які види мистецтва поєдналися?

У чому полягає оригінальність форм і декору годинників?

Створи модель годинника *(техніка за вибором)*. Для оздоблення використай природні матеріали, кольоровий папір.

На дозвіллі досліди, які годинники є в тебе вдома. Зверни увагу, якої вони форми, як оздоблені. Поцікався, у яких казках та музичних творах події були пов’язані з годинником.

14. ПОДОРОЖ ДО НІМЕЧЧИНИ ТА АВСТРІЇ *(продовження)*

Вальс – всесвітньо відомий танець, який із захопленням танцюють уже понад 200 років! Завдяки характерному тридольному розміру його завжди можна впізнати з-поміж інших танців. Тож помандруймо до Відня – на батьківщину вальсу...

Віденський бал *(фрагмент)*. *Йоганн Штраус*. Вальс.

Здавна в Австрії та Німеччині вечірньої пори відбувалися концерти, що в літній час лунали просто неба – у садах заможних родин. Можливо, саме для такого свята австрійський композитор *Вольфганг Амадей Моцарт* створив «Маленьку нічну серенаду».

Вольфганг Амадей Моцарт. «Маленька нічна серенада». IV ч. (Рондо).

Що надає музиці святкового радісного характеру? Які інструменти виконують рондо? Який темп музичного твору? Слухаючи музику, покажи жестом, коли звучить основна тема рондо – рефрен. Поміркуй, коли доцільно слухати цю музику у твоєму повсякденні.

Варіант 1. **Робота в парах**. Придумайте ритмічну імпровізацію у формі рондо. Виконайте її (body percussion).

Рефрен | Епізод 1 | Рефрен | Епізод 2 | Рефрен

Варіант 2. **Робота в групах.** Оберіть диригента й за його жестами виконайте на дзвіночках супровід до вальсу Йоганна Штрауса «На прекрасному блакитному Дунаї». (Мелодію грає вчитель чи вчителька, учень або учениця.)

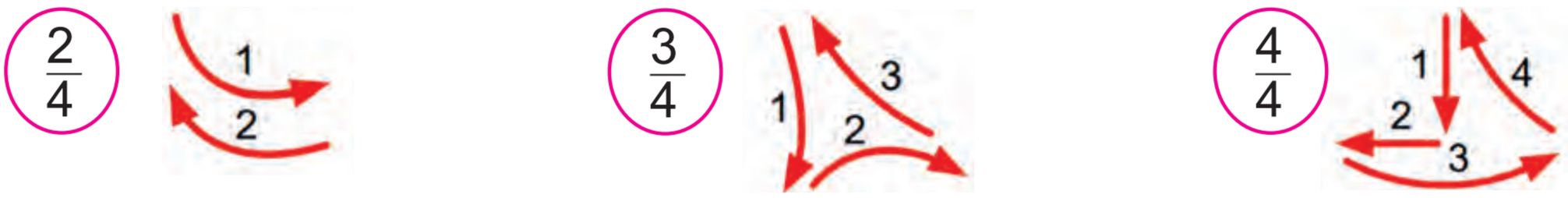

Музична грамота

Пригадай відомі тобі музичні розміри: продирижируй за схемами.

Схеми диригування

На дозвіллі поцікався, у яких мультфільмах і кінофільмах герої танцюють вальс.

14. ПОДОРОЖ ДО НІМЕЧЧИНИ ТА АВСТРІЇ *(продовження)*

Зазвичай на згадку про подорож ми купуємо сувеніри. А який сувенір можна привезти з Німеччини чи Австрії? Звичайно, вироби з порцеляни: чайний сервіз, статуетку чи скриньку. Раніше їх виготовляли й розмальовували повністю вручну.

Визнач: ці вироби – кругла скульптура чи рельєф? Як ти думаєш, яке призначення жіночих фігурок?

Статуетки праворуч – ляльки-гольниці. Верхня частина ляльки з порцеляни, а нижня – подушечка з тканини у вигляді спіднички для голок.

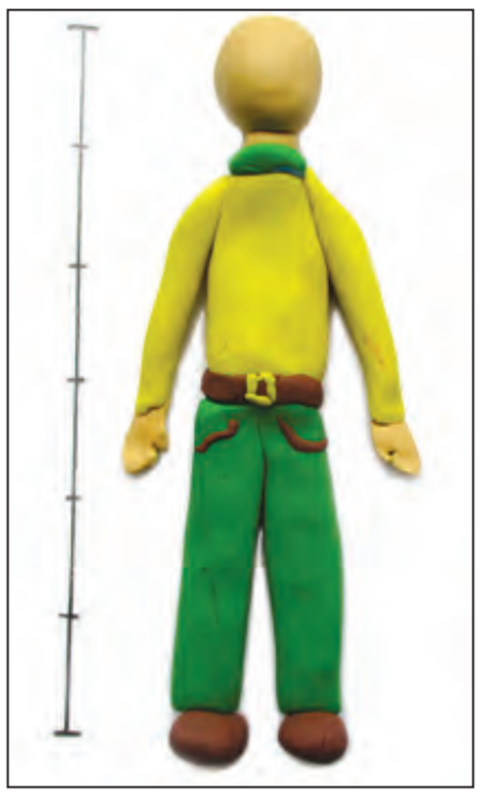
Статуе́тка – невелика скульптура, виконана з дерева, кістки, порцеляни, глини, каменю, металу або інших матеріалів.
Порцеля́на – різновид кераміки білого кольору.

Образотворча грамота

Пригадай: існують різні способи ліплення:

- *пластичний* – ліплення із цілого шматка матеріалу витягуванням;
- *конструктивний* – ліплення з окремих частин;
- *комбінований* – ліплення із цілого шматка та приєднування окремих частин.

Варіант 1. Виліпи ляльку одним зі способів ліплення *(пластилін чи глина)*. Додай деталі одягу *(тканина або папір)*.

Варіант 2. Створи картину на площині *(пластилінові джгутики)*.

Зроби світлини статуеток, які є у твоїй родині або у знайомих.

15. ФРАНЦІЯ ТА АНГЛІЯ – КРАЇНИ ПАЛАЦІВ, ТЕАТРІВ, МУЗЕЇВ

«Прекрасна», «загадкова» – саме ці слова чуєш, коли йдеться про Францію. І справді, ця країна протягом багатьох століть залишається країною палаців, театрів, музеїв, відважних лицарів і чарівних казок.

Пам'ятаєш Попелюшку – прекрасну героїню казки Шарля Перро? Вона мріяла танцювати на балу в розкішному палаці! У Франції розквітло мистецтво музичного театру, країна стала батьківщиною балету.

Жан Філіпп Рамо. Менует *(клавесин)*. *Поль Моріа*. Менует.

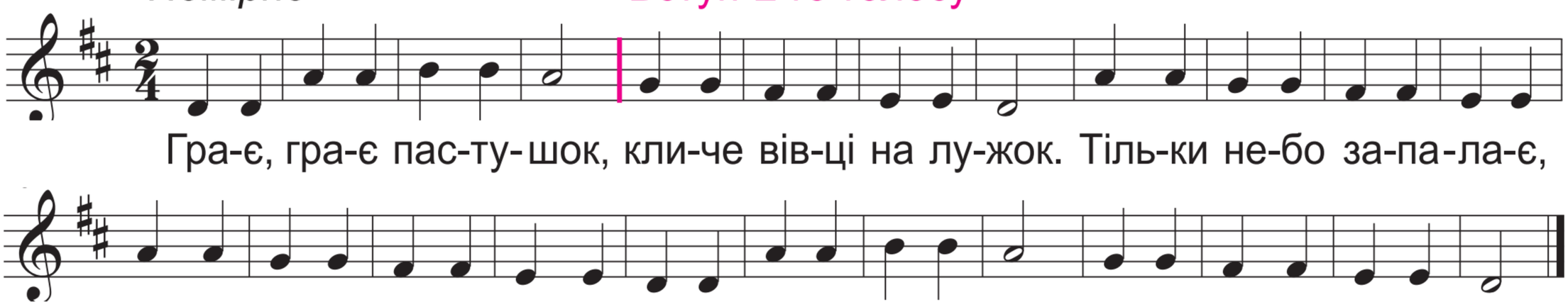
Який характер танцю? Які рухи можна уявити, слухаючи цю музику? Який із прослуханих менуетів може супроводжувати танець на картині? Яких музикантів-виконавців зобразив художник? Чим тембр клавесина відрізняється від тембру фортепіано, органа?

ПАСТУХ

Французька народна пісня

Помірно

Вступ 2-го голосу

Робота в групах. Виконайте пісню каноном. Зверніть увагу, коли вступає 2-й голос.

Вольфганг Амадей Моцарт. Варіації на тему французької народної пісні «Пастух».

Що відбувається з народною піснею у творі Моцарта? Як змінюється тема у новому «вбранні» (мелодія, ритм, фактура тощо)? Пригадай, як називається така музична форма.

Хореографічна грамота

Менуе́т – старовинний французький танець, що походить від повільного народного хороводного танцю. Згодом саме з нього починався кожен придворний бал. Під час виконання менуету здійснюється багато реверáнсів (шанобливих поклонів). Розпочинали танець зазвичай король і королева. А грали його часто на клавесині.

Виконай ритм менуету.

Придумай варіації, змінюючи супровід на різних ударних і шумових інструментах, зокрема зроблених власноруч.

15. ФРАНЦІЯ ТА АНГЛІЯ – КРАЇНИ ПАЛАЦІВ, ТЕАТРІВ, МУЗЕЇВ

У Парижі – столиці Франції чимало знаменитих архітектурних споруд: соборів, королівських палаців, театрів і музеїв.

Пригадай, що таке художній музей, картинна галерея. Якими видами мистецтва насолоджується глядач на світлині?

Під час подорожі Лясолька зробила листівки ручної роботи (Hand-made card) із фотосвітлинами відомих паризьких споруд. Барвик привіз із Франції друковані листівки, які поширюють музеї, рекламуючи свої колекції. А Мед-Арт розіслав друзям вітальні інтернет-листівки (e-card) електронною поштою.

Листі́вки – це різновид графіки. Вони належать до друкованої продукції.

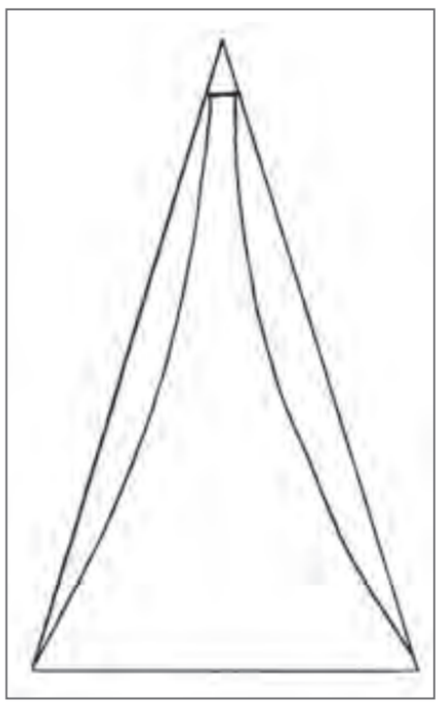

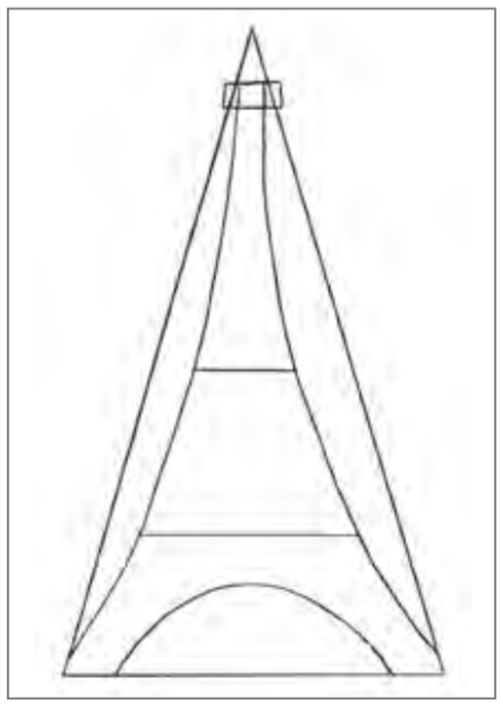

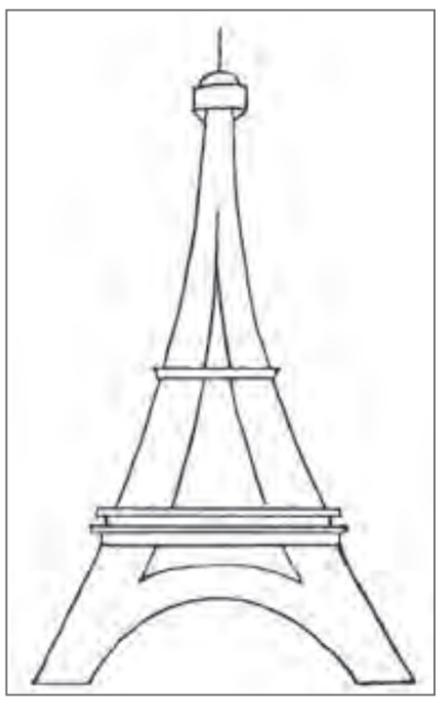

Пригадай, які зображення є симетричними. Знайди симетрію на листівках, присвячених архітектурі Франції.

Створи листівку *«Вітання з Парижа»*, використай знайомі техніки *(воскові олівці, акварель чи гуаш)*.

У вільну хвилину оздоб свою листівку рамочкою з картону, яку декоруй паєтками чи бісером. Сфотографуй витвір і відправ світлину друзям електронною поштою.

16. ФРАНЦІЯ ТА АНГЛІЯ – КРАЇНИ ПАЛАЦІВ, ТЕАТРІВ, МУЗЕЇВ *(продовження)*

А чи можеш ти назвати найпоширенішу у світі мову? (Маленька підказка: це мова комп'ютерів.)

Звичайно ж, англійська! В Англії з'явилися відомі літературні герої: Аліса, Мері Поппінс, Пітер Пен, Гаррі Поттер тощо. Про них знімають фільми-*екранізáції*. Багато з них фантастичні, є також мюзикли.

А ще в країні й сьогодні живуть справжній король і принци. Тому не дивно, що в літературному творі й кінофільмі звичайні діти перетворюються на правителів уявної казкової країни Нарнії. Там з ними відбуваються незабутні пригоди.

Гаррі Грегсон-Вільямс. Музика з к/ф «Хроніки Нарнії». *Джон Вільямс*. Музика з к/ф «Гаррі Поттер і філософський камінь» *(фрагменти)*.

Які картини чи події ти уявляєш, слухаючи музику? Як вона розвивається? Чи змінюється динаміка? Чи можна назвати фантастичним звучання інструментів у верхньому регістрі? Обери слова-характеристики музики:

казкова | гумористична | ніжна | чарівна | лірична | фантастична | героїчна | магічна

Екранізáція – відтворення творів літератури засобами кіно й телебачення.

ХЛОП! ХЛОП!

Англійська пісня-гра

Український текст *О. Торгалова*

Робота в групах. Виконайте пісню каноном. Дотримуйтеся правил співу в ансамблі. Оберіть диригента. Разом із друзями виконайте пісню за його вказівками.

Простукай ритм. Він рівномірний чи пунктирний? Поясни. Поімпровізуй (ритм, мелодія) з динамікою виконання.

Музична грамота

Сила звучання в музиці – *динаміка* позначається:

піанісимо	піано	мецо-піано	мецо-форте	форте	фортисимо
pp	***p***	***mp***	***mf***	***f***	***ff***
дуже тихо	тихо	помірно тихо	помірно голосно	голосно	дуже голосно

pp	***ff***	***f***	***p***
крещендо			дімінуендо

Руханка *«Clap your hands»*.

Подивись парад оркестрів з волинок і барабанів у Шотландії, яка входить до Великої Британії. Зверни увагу на національні костюми виконавців.

16. ФРАНЦІЯ ТА АНГЛІЯ – КРАЇНИ ПАЛАЦІВ, ТЕАТРІВ, МУЗЕЇВ *(продовження)*

Твори англійських письменників можна побачити в театрі й кіно. Пригадай їх. А чи вмієш ти літати? Ні? То пориньмо в казку, де можна навчитися літати разом з Пітером Пеном і його друзями.

М/ф «Пітер Пен» *(фрагменти)*.

Пригадай, як називають малюнок, що супроводжує текст літературного твору. Придумай назву зображенням.

Сюжет фільму можна проілюструвати незвичним способом, утворюючи композиції з піску.

Музика *Гаррі Грегсон-Вільямса* з к/ф «Хроніки Нарнії» з пісковою анімацією.

Піскóва анімáція – створення з піску (солі, меленої кави тощо) зображень на прозорій поверхні, що підсвічується. Така композиція ніби жива, адже вона постійно змінюється на наших очах. За допомогою відеокамери її переносять на екран.

Варіант 1. Створи малюнок до чарівної казки *(монотипія, гуаш)*. Перетвори плями в образи. Зображення виконуй на плівці, додаючи до фарби мило. Наклади плівку на зволожений аркуш і притисни – утвориться відбиток. Домалюй деталі.

Варіант 2. Уяви себе художником-аніматором. Розроби серію малюнків до мультфільму «Пітер Пен» (*манна крупа*). Сфотографуй кожен малюнок по черзі на ґаджет, завантаж фото у програму Stop Motion Studio та створи мультфільм.

Поцікався, які є мультфільми англійською мовою за знайомими тобі літературними творами. Перевір на власному досвіді, наскільки швидше й легше вивчати іноземну мову, переглядаючи екранізації. *Let's get started!*

17. МАНДРІВКА ДО СОНЯЧНОЇ ІТАЛІЇ ТА ІСПАНІЇ

Чи знаєш ти, у якій країні є місто-карнавал, де замість вулиць – водні канали? Це батьківщина опери, всесвітньо відомих співаків, великих художників і знаменитих модельєрів. Ласкаво просимо до Італії!

В італійському місті Венеції народилася *баркаро́ла* – «пісня човняра» з особливим ритмом, у якому відчувається погойдування хвиль.

Карло Мюньє. «Баркарола» (дует мандоліни та гітари). *Микола Лисенко.* «Баркарола» (фортепіано).

Схарактеризуй музичні твори. Який супровід до музики тобі більше сподобався: картини, присвячені Венеції, чи віртуальна екскурсія на гондолах за допомогою сучасної відеозйомки? Які види театральних ляльок зображено на картині?

ПРОМІНЧИК

Музика й вірші *Н. Май*

Хореографічна грамота

Відомим італійським танцем є *таранте́ла*. Це запальний танок у тридольному розмірі та швидкому темпі. Він виконується соло чи в парі під супровід мандоліни, гітари, кастаньєт, бубна та інших ударних інструментів. Рухи танцівників енергійні, сповнені стрибків і підскоків.

мандоліна

кастаньєти

Проплескай ритм тарантели:

Тарантела.

Переглянь в інтернеті картини, листівки, фото, присвячені тарантелі.

17. МАНДРІВКА ДО СОНЯЧНОЇ ІТАЛІЇ ТА ІСПАНІЇ

В Італії Лясолька запросила Барвика на Венеційський карнавал, який проводиться щороку в лютому. Це веселе костюмоване дійство. Вбрання учасників, вулиці, навіть гондоли сяють яскравими барвами. В останній день карнавалу вибирають володаря чи володарку найкрасивішої маски.

Розглянь вбрання учасників та учасниць карнавалу. Які елементи підказують, що це карнавальний костюм? Маска є символом карнавалу. Це – маски Лясольки та Барвика. Яка з них є симетричною?

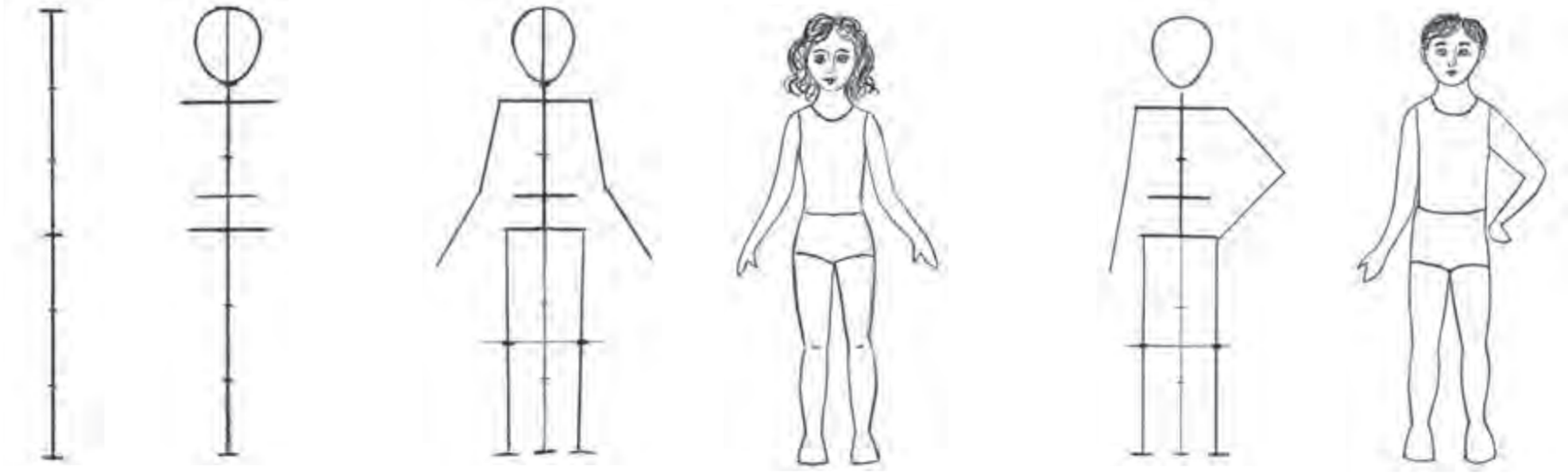

Образотворча грамота

Пригадай, як зобразити дитину на повний зріст. Звісно, що для цього треба знати пропорції фігури. Голова становить шосту частину довжини тіла дитини.

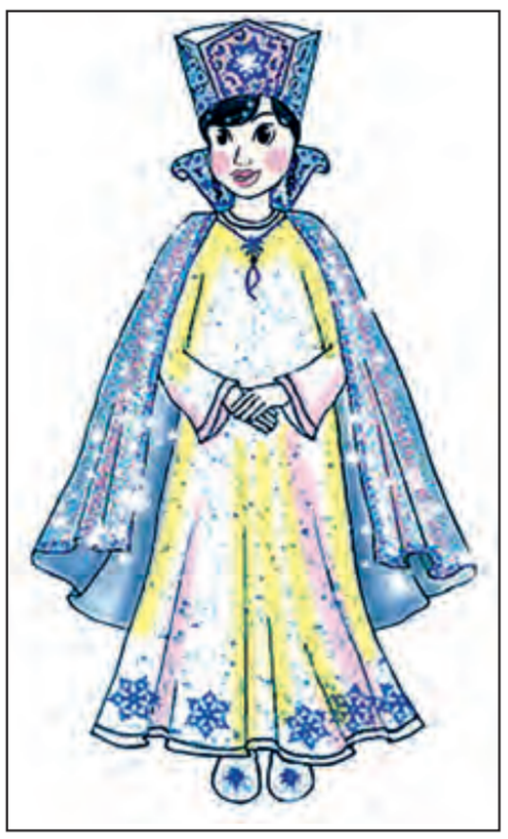

Варіант 1. Створи ескіз дитячого костюма до карнавалу *(олівці, фломастери)*.

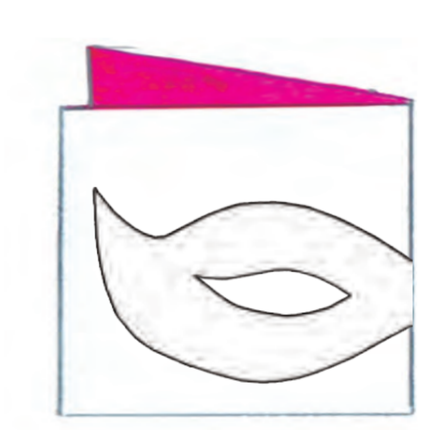

Варіант 2. Створи яскраву карнавальну маску (*аплікація*).

Обговори з батьками економію сімейного бюджету в разі виготовлення карнавального костюма власноруч.

18. МАНДРІВКА ДО СОНЯЧНОЇ ІТАЛІЇ ТА ІСПАНІЇ *(продовження)*

Помандруймо до Іспанії. Прислухайся: тут звідусіль лунають неповторні мелодії серенад. Здавна невід'ємною частиною побуту мешканців цієї країни була гітара. Батьківщина її невідома, але, безперечно, найбільшу популярність цей інструмент здобув в Іспанії. Звідси гітара розповсюдилася всією Європою.

Ісаак Альбеніс. «Легенда» (гітара). *Мануель де Фалья*. «Ночі в садах Іспанії» для фортепіано з оркестром *(фрагмент)*.

Схарактеризуй музику «Легенди». Чи може зіграти цей твір виконавець-початківець? Які емоції викликає в тебе прослухана симфонічна музика: спокій, розпач, енергію, бадьорість, радість тощо?

Танцювальне мистецтво Іспанії яскраве й колоритне. Народні танці *хабане́ра*, *болеро́* та інші виконували під супровід гітари, кастаньєт, бубонців. А композитори різних країн надихалися ними, пишучи неповторні твори.

М/ф «Моріс Равель “Болеро”» (м/ф Симона Брета (Simon Brethe)).

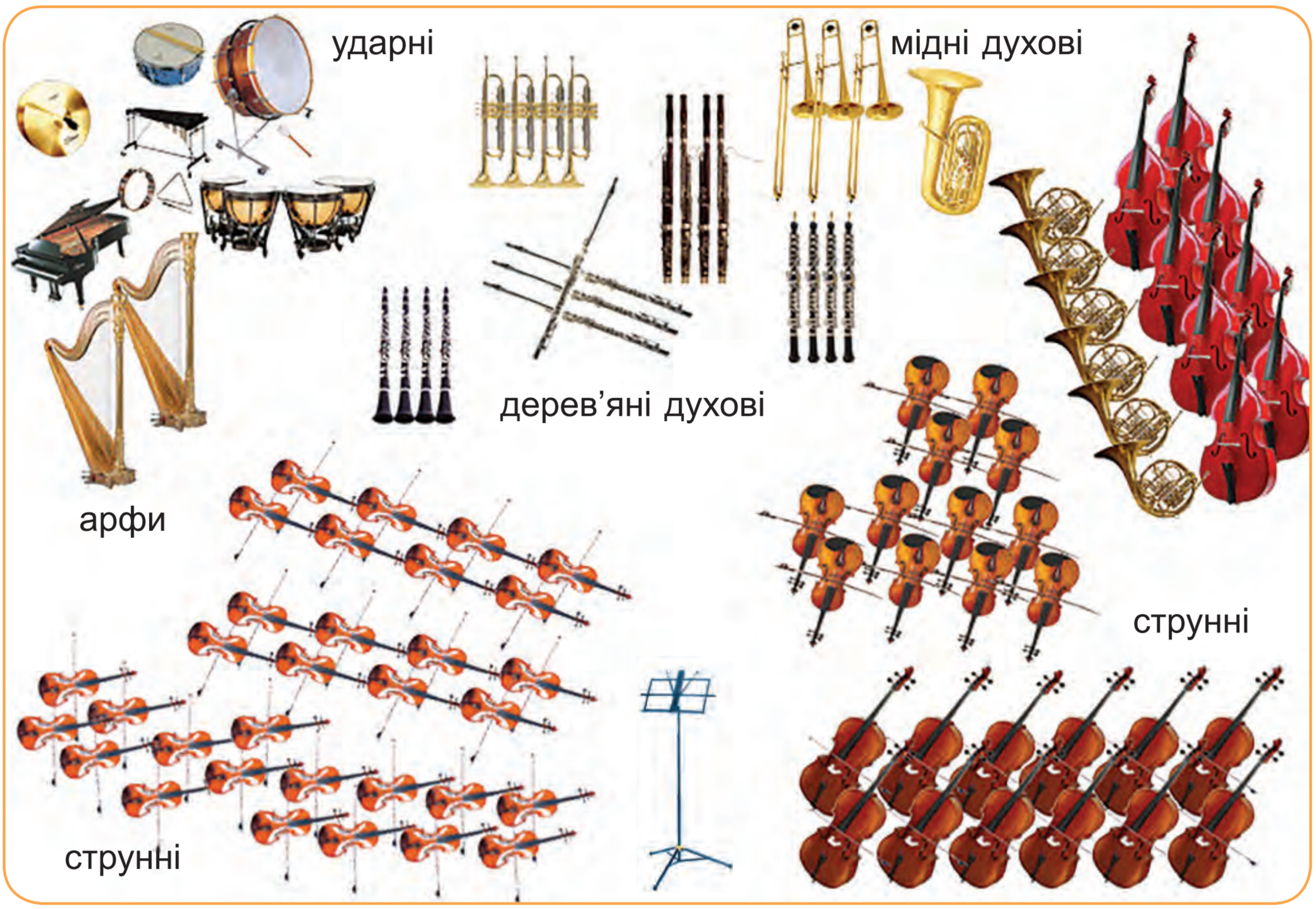
Як у творі змінюється динаміка: як він починається та як завершується?

Відтвори ритм болеро.

Музична грамота

Симфонічний оркестр

Пригадай інструменти симфонічного оркестру.

Які враження в тебе залишилися від знайомства з італійським та іспанським мистецтвом? Яка музика викликала яскраві емоції та бажання слухати її на дозвіллі?

18. МАНДРІВКА ДО СОНЯЧНОЇ ІТАЛІЇ ТА ІСПАНІЇ *(продовження)*

Іспанія – сонячна країна. Мабуть, тому тут усе яскраве, сповнене енергії та запалу. Саме такий настрій створюють іспанські танці. А художники передають їхні емоції, характер та граційність рухів танцівниць і танцівників насиченими яскравими кольорами.

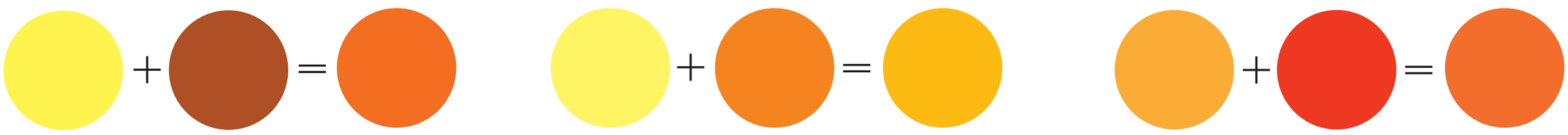
Якими барвами відтворено настрій танцю? Яка кольорова гама картин – тепла чи холодна? Доведи свою думку. Ці композиції передають спокій, рівновагу (*статична* композиція) чи рухливість та енергійність (*динамічна* композиція)? Як досягається контраст?

Теплі кольори: червоний, жовтий, оранжевий і всі кольори, які можна утворити при змішуванні з цими кольорами.

Образотворча грамота

Так можна утворювати відтінки теплих кольорів.

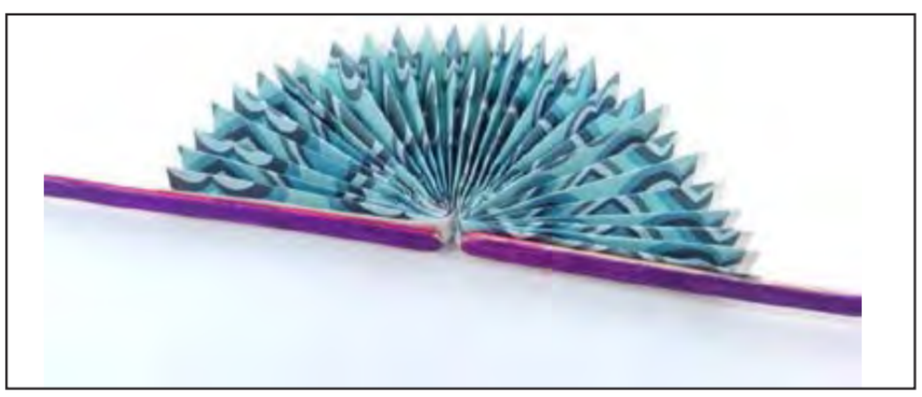

Варіант 1. Створи віяло *(картон, паєтки, стрічки, дерев'яні палички, двосторонній скотч)*.

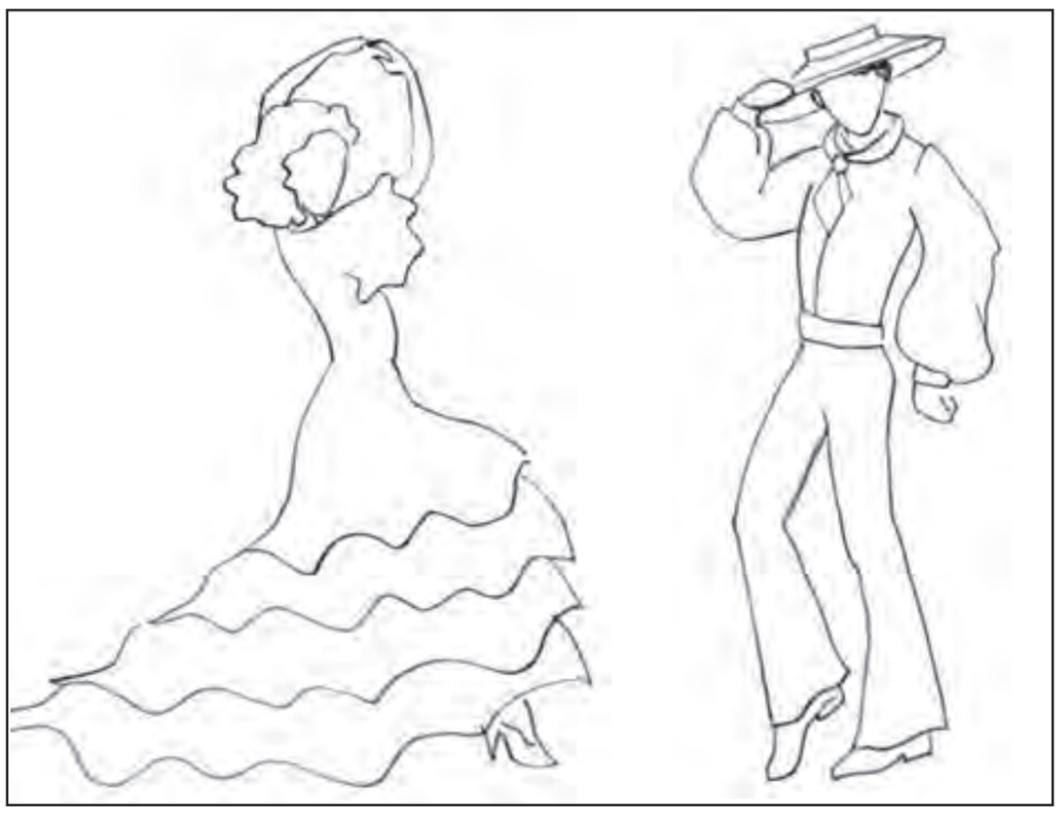

Варіант 2. Створи композицію *«Запальний іспанський танець» (акварель)*. Спробуй передати енергію танцю теплими кольорами.

Поцікався, у який спосіб виконавці відбивали ритм танцю фламенко.

19. СКАНДИНАВІЯ – СУВОРИЙ І ЗАГАДКОВИЙ КРАЙ

Перенесімося до скандинавських країн – Данії, Норвегії, Швеції. Данський казкар Ганс Християн Андерсен подарував світові неймовірні історії про чарівника Оле Лукоє, Снігову Королеву, Русалоньку...

Норвезький композитор *Едвард Гріг* створив оркестрову сюїту про мандрівника Пера Гюнта, який багато років шукав щастя.

Едвард Гріг. Сюїта «Пер Гюнт»: «Ранок», «У печері гірського короля».

Яким ти уявляєш ранок? А загадкову гірську печеру та її казкового володаря? Порівняй засоби виразності прослуханих творів.

МЕЛОДІЯ	ТЕМП	ДИНАМІКА
наспівна	помірний	наростальна
маршова	швидкий	гучна
світла	з прискоренням	тиха

Вправа. Виконай на голосний звук мелодію Е. Гріга «Ранок». Які штрихи відповідають її характеру – *легато* (зв'язно) чи *стакато* (відривчасто)? Пригадай, як записують ці штрихи.

ТРЕБА МРІЯТИ ЗАВЖДИ

Музика *О. Янушкевич* Вірші *Н. Погребняк*

Музична грамота

Сюїта – музичний твір з кількох частин, поєднаних однією темою.

Робота в групах. Створіть ансамбль. Оберіть диригента. Виконайте кілька разів ритм мелодії п'єси Е. Гріга «У печері гірського короля», з кожним разом прискорюючи темп.

pp *ff*

Руханка *«Пісенька про маленьких жабенят»* (шведською).

Виконуй приспів шведської пісеньки, імітуючи гру на музичних інструментах.

19. СКАНДИНАВІЯ – СУВОРИЙ І ЗАГАДКОВИЙ КРАЙ

Скандинавські країни об'єднують неймовірної краси пейзажі, північне сяйво й легенди про вікінгів. Є тут водоспади, льодовики, високі гори й непролазні ліси. У цій неповторній красі відчувається подих тисячоліть...

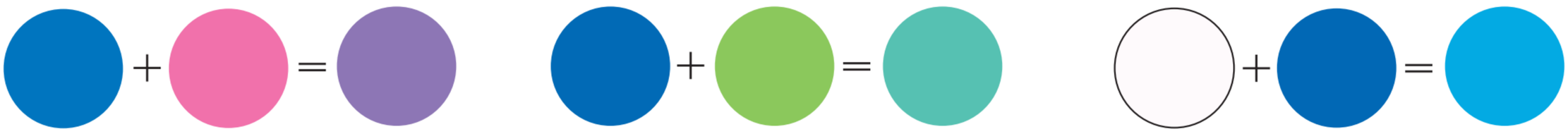
Передай свої враження від північного сяйва, зображеного на картині. Які кольори переважають?

Холодні кольори: синій, блакитний, фіолетовий і всі кольори, які можна утворити при змішуванні з цими кольорами.

Образотворча грамота

Так можна утворювати відтінки холодних кольорів.

Створи пейзаж *«Північне сяйво»* в холодній кольоровій гамі *(монотипія, акварель, гуаш)*.

Варіант 1

Варіант 2

У вільний час із допомогою батьків чи знайомих сфотографуй свій малюнок і зроби заставку (шпалеру) на екран комп'ютера або мобільного телефона.

20. СКАНДИНАВІЯ – СУВОРИЙ І ЗАГАДКОВИЙ КРАЙ *(продовження)*

Про суворий край Скандинавію складали легенди, казки, пісні. Його краєвиди захоплювали художників, вони зображали витончену холодну красу, як на цій картині.

На музику Е. Гріга «Пер Гюнт» поставлено балет. На театральній сцені митці відтворюють хореографічні портрети. Наприклад, вірну Сольвейг, яка довгі роки чекала Пера Гюнта з мандрів, або хитру Анітру, що причарувала мандрівника своїм фантастичним танцем.

Едвард Гріг. Сюїта «Пер Гюнт»: «Сольвейг», «Анітра» *(фрагменти балету)*.

Порівняй пісню Сольвейг і танець Анітри. Добери до музики слова-характеристики.

танцювальна | жвава | наспівна | повільна | лірична | бадьора | ритмічна

Виконай шведську дитячу пісеньку. Зверни увагу на пунктирний ритм мелодії.

Театральна грамота

Лібре́то – короткий виклад змісту балету із зазначенням акторів, які виконують ролі.

Антра́кт – перерва між діями вистави.

Персонажі балету «Пер Гюнт»

У Норвегії щорічно проводиться унікальний Ice Music Festival. Уявляєш, усі музичні інструменти на цьому фестивалі створені... з льоду!

Виконання на льодяних інструментах.

У вільний час переглянь мультфільм «Як приборкати дракона», де поміж головних персонажів є вікінги. За бажання дізнайся більше про цих скандинавських воїнів.

20. СКАНДИНАВІЯ – СУВОРИЙ І ЗАГАДКОВИЙ КРАЙ *(продовження)*

Художники, милуючись красою природи, малюють краєвиди з натури. А деякі з них уявляють, придумують і зображують щось цікаве, казкове, чого не можна побачити в довкіллі. Такий пейзаж називають *фантастичним*.

Існують також картини, де зображено не людей та їхнє оточення, а лінії, кола або інші фігури. Ці картини називаються *безпредметними*. Однією з перших такі композиції почала малювати *Хільма аф Клінт* із Швеції. У своїх творах без назви вона втілювала різні почуття.

Порівняй картини. Яка з них фантастична, а яка – безпредметна? Пофантазуй і розкажи, що відбувається на тлі пейзажу. Чи можна таке зображення побачити в житті? Який колорит використав художник у краєвиді?

Образотворча грамота

Кожен вид фарб має свої особливості. Основна властивість акварельних фарб – прозорість. Якщо ж поступово наносити колір на попередні просохлі шари, отримаємо насиченіший відтінок. Гуаш утворює непрозорий шар, що дозволяє накладати фарби світлих кольорів на темні.

Розглянь, як вправно Барвик користується аквареллю та гуашшю.

акварель: один шар

нашарування кольору

гуаш

Варіант 1. Намалюй фантастичний пейзаж у холодній кольоровій гамі *(гуаш)*. Використовуй спосіб накладання фарби, набризк, штампування.

Варіант 2. Створи безпредметну композицію з кіл і ліній *(штампування, гуаш)*. Передай у ній радісний настрій.

У вільний час поцікався, з якої скандинавської країни походить улюблена гра всіх дітей – конструктор Лего.

21. МИСТЕЦЬКІ ВІЗЕРУНКИ З ТЕПЛИХ КРАЇВ

Яскравий, гостинний, душевний Кавказ... Країни гір, унікального хорового багатоголосся, неповторних та енергійних національних танців. Наприклад, у Грузії чоловіки у спеціальному шкіряному взутті танцюють на кінчиках пальців. Цю особливу складну техніку називають одним із чудес світу.

Ревазо Лагідзе. «Тбілісо» (ансамбль «Басіані»).

Грузинські танці «Лезгінка», «Хорумі» (балет Сухішвілі).

Як звучить вокальний твір – одноголосно чи багатоголосно? Зверни увагу, як злагоджено рухаються танцюристи. Які музичні інструменти супроводжують танець? Які ритм, мелодія, темп, динаміка цього твору?

Чим займаються діти на картині грузинської художниці *Ніно Чакветадзе*? Чи однаковий у них настрій?

КУРЧАТКА

Музика *Г. Гусейнлі* Вірші *Т. Муталібова,* переклад *М. Яскулка*

Розучуй мелодію пісні азербайджанського композитора, не поспішаючи. Прислухайся до свого голосу, виконуй усі інтонації. Досліди, де в нотах стоять бемолі та дієзи.

Уявляєш, цій пісні понад пів століття! І виконують її багатьма мовами світу.

Музична грамота

Запам'ятай: якщо знаки ♯, ♭, ♮ стоять біля ключа, то вони діють протягом усього твору. Називають їх *ключовими*. Якщо знак стоїть перед нотою, то він діє тільки в межах такту.

Виконуй виразні рухи під музику *Тамар Еділашвілі* «Майбутнє обираєш тільки ти».

21. МИСТЕЦЬКІ ВІЗЕРУНКИ З ТЕПЛИХ КРАЇВ

Країни Кавказу захоплюють самобутнім мистецтвом, давніми традиціями і звичаями. Їхні мешканці приділяють велику увагу родинним цінностям, повазі до старшого покоління та взаємодопомозі. Тож не дивно, що багато творів мистецтва присвячено цій темі.

Порівняй художні твори. Який з них є об’ємним? Що можна сказати про зображених людей?

Рельє́ф – випукле скульптурне зображення на поверхні.

Скульптори часто використовують для рельєфів стилізовані зображення тварин. Фактуру передають способами прошкрябування чи карбування.

Варіант 1. Створи рельєф з баранцем *(пластилін)*.

Варіант 2. Створи рельєфне зображення *«Лебідь»* способом карбування – видавлюванням на фользі. Ця техніка нагадує *чеканку*.

Досліди, чи є з-поміж ілюстрацій у твоїх підручниках зразки скульптури, зокрема рельєфу.

22. МИСТЕЦЬКІ ВІЗЕРУНКИ З ТЕПЛИХ КРАЇН *(продовження)*

Мандруймо далі – до Індії, красивої самобутньої країни, сповненої таємниць.

«На Початку було слово. І слово це було музикою» – так записано у давніх священних книгах. Тому в Індії до музики, як і до танцю, особливе – магічне ставлення.

Балет «Баядерка» Людвіга Мінкуса переносить нас у Давню Індію, де розгортається історія храмової танцівниці (баядерки). Цей твір з віртуозною хореографією належить до класичного репертуару багатьох музичних театрів світу.

Людвіг Мінкус. Індійський танець з балету «Баядерка».

Індійський танець.

Поміркуй, музика якого з прослуханих танців яскравіше змальовує східну екзотику Індії.

Які види мистецтв представлено на ілюстраціях? Схарактеризуй костюми танцівників і танцівниць. Як вони рухаються, співають? Які особливості танцювальної мелодії?

ЗЕЛЕНЕ СЛОНЕНЯ

Музика *І. Кириліна* Вірші *О. Вратарьова*

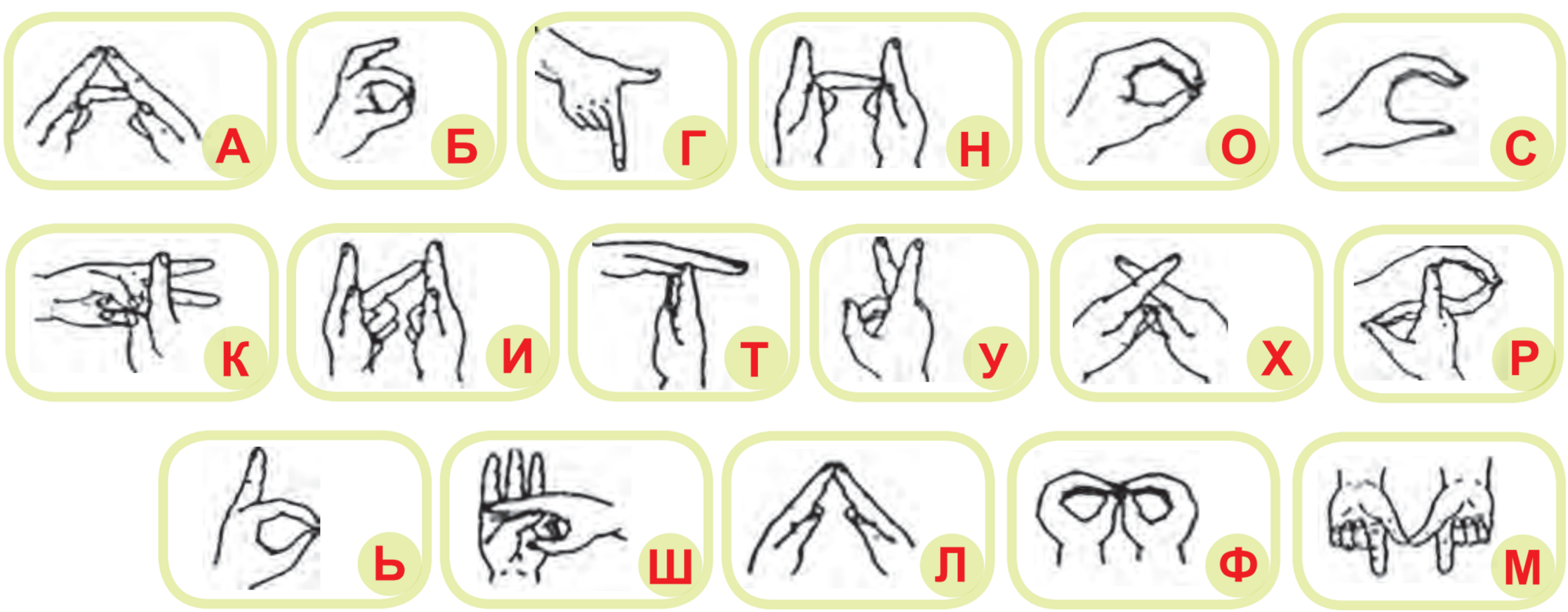

Хореографічна грамота

В індійському танці виконавець кожним своїм рухом, жестом, мімікою «веде розповідь». Положення рук і ніг, міміка та вираз обличчя мають своє значення. Наприклад, поєднані разом пальці рук означають дружбу.

Колективна гра *«Малюємо пальцями літери»*. Потренуйтеся по черзі створювати слова. Інші учасники гри відгадують.

22. МИСТЕЦЬКІ ВІЗЕРУНКИ З ТЕПЛИХ КРАЇВ *(продовження)*

Індія здавна вабить туристів неймовірною природою та захоплює унікальною культурою. Саме індійські народні майстри почали створювати візерунки на тканині.

Щороку в Індії проводять яскраві фестивалі слонів. А ще вражає дивовижна скульптура та декоративне мистецтво цієї країни, зокрема розпис, ювелірні вироби.

Які види мистецтва представлено на світлинах?

Варіант 1. Створи малюнок для настінного розпису магазину іграшок, дитячого розважального центру, зоопарку за мотивами індійських розписів *(білий або тонований папір, гуаш* або *фломастери)*.

Варіант 2. Виготов брелок із зображенням слона *(глина, солоне тісто)*.

Порівняй індійський розпис слона із зображенням декоративних тварин Марії Приймаченко.

23. СХІДНІ МОТИВИ

Східні танці – це чарівні рухи під мелодії з далеких країн. До них належать арабські танці, які найчастіше виконують жінки. Їх історія починається ще в Давньому Єгипті! Подорожуючи східними країнами, мандрівники часто описували ці танці як щось дивовижне. Танцівниці рухаються плавно й повільно, ніби хвиля або вітер. Музика звучить спокійно й трохи повторюється, що допомагає створити особливий настрій. А коли з'являються єгипетські барабани (табла) або бубон, темп стає швидким, а танець – запальним!

Схарактеризуй рухи танцівниці на картині. Опиши її вбрання.

Для танцю жінки одягають довгі спідниці, розшиті блискітками, або шаровари, беруть у руки легкі шовкові хустки. Усе це разом створює справжнє свято для очей!

У професійній музиці нерідко використовують мелодії арабських танців. До симфонічної сюїти «Пер Гюнт» норвезький композитор Едвард Гріг включив східні танці. Один із них – «Танець Анітри» – звучить під час подорожей Пера Гюнта пустелею. Гріг намагався передати екзотичну атмосферу Сходу, адже за сюжетом Анітра – дочка шейха.

Едвард Гріг. «Танець Анітри», «Арабський танець» із симфонічної сюїти «Пер Гюнт». «Танець Анітри».

Чи відчуваються в танцях східні мотиви? Які характерні елементи східної музики використав композитор (мелодії, ритми, тембри). У якій формі написано танець Анітри? Яка частина п'єси плавна, лірична, а яка – енергійна?

Пригадай невтомну казкарку Шехерезаду, пригоди Аладдіна з чарівною лампою та Джином. Ці фантастичні персонажі прийшли до нас з арабських казок зі збірки «Тисяча і одна ніч». Поринь разом з ними в цей чарівний і загадковий світ...

Казка «Аладдін і чарівна лампа» надихнула багатьох композиторів, які написали на цей сюжет опери, балети, музику до вистав, до анімаційних і художніх кінофільмів. Американський композитор Алан Менкен створив мюзикл про Аладдіна, де гармонійно поєднав спів, танець, діалоги, сценічну дію.

Історія про Аладдіна – це казка про диво, дружбу та справжнє кохання. Він простий, але сміливий і добрий хлопець. Одного дня він зустрічає принцесу Жасмин і закохується в неї. А ще знаходить чарівну лампу, в якій живе веселий і могутній Джин. Цей Джин може виконувати будь-які бажання! Разом вони долають підступного ворога – і, як у всіх чарівних казках, перемагають добро, дружба й любов.

«Арабська ніч» і «Пісня Принца Алі» з к/ф «Аладдін». «Принц Алі» Пісня з м/ф «Аладдін». «Принц Алі» Пісня з к/ф «Аладдін».

Чи подарувала тобі кіноверсія мюзиклу незабутні враження? Опиши їх. Переглянь кращі фрагменти фільму, щоб відчути красу арабського Сходу.

Мультиплікаційний фільм «Аладдін» студії Disney (1992) мав величезний успіх і отримав дві престижні міжнародні нагороди «Оскар». Художній фільм (режисер Гай Річі) став перезапуском мультфільму, і ця легендарна кінострічка зібрала у світовому прокаті понад мільярд доларів!

Використовуючи додаткові джерела інформації, послухай арабські мелодії. Обери з них ті, що хочеш слухати для зняття втоми, для рухової імпровізації та релаксації (зняття напруження).

23. СХІДНІ МОТИВИ

Мистецтво анімації дає змогу не тільки почути, а й побачити казку. Разом із художниками-мультиплікаторами пригадай пригоди Аладдіна зі збірки «Тисяча і одна ніч». Фантазія митців змінила сюжет і навіть героїв цієї східної казки.

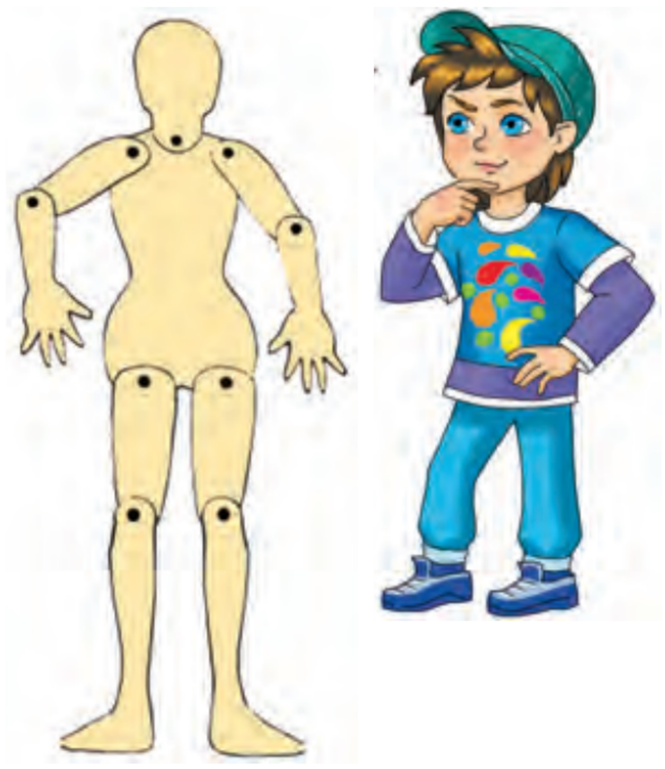
М/ф «Чарівна лампа Аладдіна» *(фрагменти).*

Назви героїв казки. Пригадай, скільки кадрів потрібно, щоб утворилась одна секунда мультфільму. Які предмети декоративно-ужиткового мистецтва Сходу стали «персонажами» казки й фільму? Порівняй зображення реальних виробів – килима і лампи – зі стилізованими в мультфільмі.

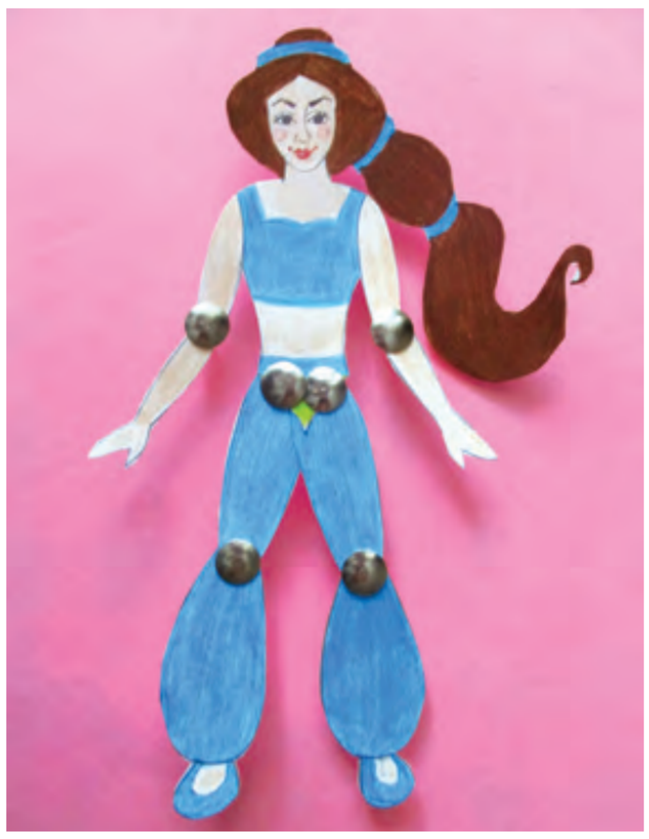

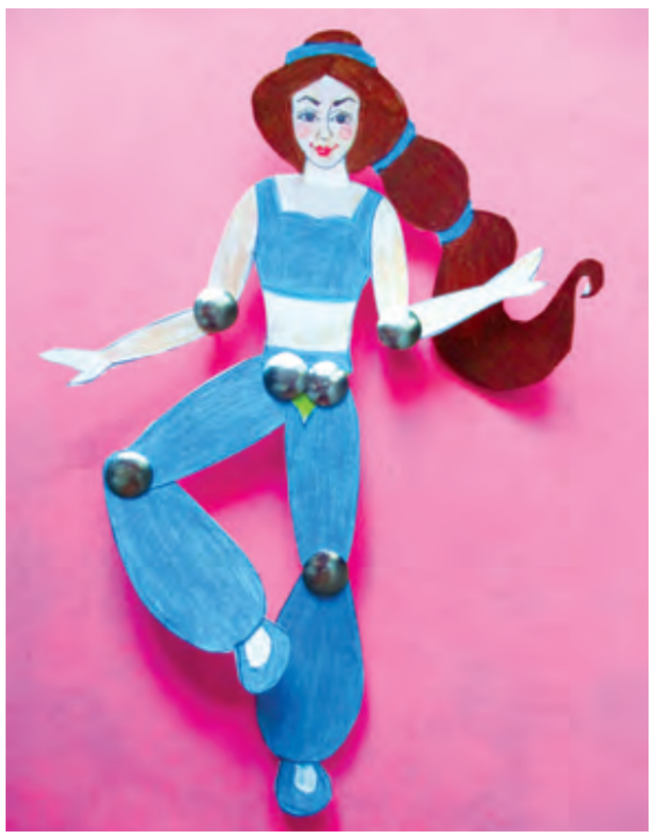
Барвик вирішив створити ляльку з рухомими частинами. Спочатку він пригадав пропорції фігури людини, намалював окремі частини персонажа, а потім з'єднав їх. Подивись, яка лялька в нього вийшла!

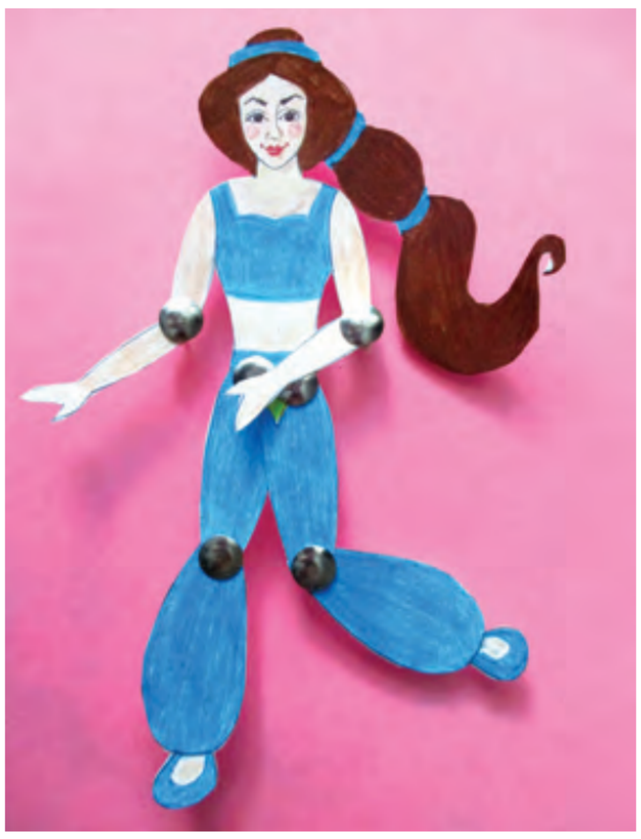

Робота в парах. Виготовте героїв казки Жасмин та Аладдіна з рухомими частинами *(кольоровий папір, фломастери, олівці)*. Створіть низку послідовних кадрів.

Варіант 1. Принцеса Жасмин

Варіант 2. Аладдін

Намалюй основу для мультфільму (пейзаж, зображення килима й лампи тощо), наклади на неї ляльок і створи рухомі кадри.

24. СХІДНІ МОТИВИ *(продовження)*

Мандруючи далі, відвідаємо країни Далекого Сходу – Китай, Японію, Корею. Сподіваємось, що тобі знайомі японські мультфільми, які називаються *аніме*. А ще захоплюють незвичні видовжені картини з ієрогліфами, загнуті дахи будівель та різноманітні музичні інструменти.

Дзьо Хісайсі. Вальс «Карусель життя» з м/ф «Ходячий замок». М/ф «Віолончеліст Госю», «Золота струна» *(фрагменти)*.

Китайська народна мелодія.

Виконай руханку разом з найпопулярнішим у світі корейським поп гуртом BTS.

Пригадай музичні характеристики мажору та мінору. Ці лади використовують у європейській музиці.

А в музиці далекосхідних країн застосовують інший лад – пентатоніку, що має своє особливе звучання.

Імпровізуй на чорних клавішах фортепіано.

ГІБІСКУС

Робота в парах.

Варіант 1. Придумайте текст до поданої народної мелодії про квітку гібіскус.

Варіант 2. Імпровізуючи на чорних клавішах фортепіано, придумайте мелодію до вірша Цюй Юаня. Орієнтуйтеся на схеми.

Навесні цвітуть орхідеї,

а восени – хризантеми.

Квіти цвітуть, цвітуть…

У Японії популярне мистецтво аранжування квітів – *ікеба́на*.

Де у повсякденні тобі траплялися чудові квіткові композиції? Схарактеризуй японські народні костюми на ляльках.

Удома переглянь один із мультфільмів японського режисера Хаяо Міядзакі: «Мій сусід Тоторо», «Віднесені привидами» та інші. Події реальні чи фантастичні? Зверни увагу, як музика створює особливу атмосферу фільму.

24. СХІДНІ МОТИВИ *(продовження)*

Знайомтеся з роботом-драконом – другом Мед-Арта. Ця інтерактивна іграшка допомогла нашим мандрівникам побувати на китайському святі ліхтарів. Усіх найбільше здивували численні представники драконової родини. Ця фантастична істота вважається на Сході символом добра й мудрості.

Схарактеризуй форму, кольорову гаму, оздоблення дракона з китайського свята ліхтарів.

Свято ліхтарів – яскраве видовище з феєрверками. Вулиці, будинки прикрашені ліхтарями різних розмірів, форм і кольорів. Це – вид традиційного китайського декоративного мистецтва. Улюблена святкова розвага – танець дракона, який виконують групою.

У Японії дракон є символом мудрості, сили, удачі, влади, а також захисту та благополуччя. Драконів малюють, вирізують із паперу, виготовляють із різноманітних матеріалів. Чудернацько декоровані, вони мають просто фантастичний вигляд!

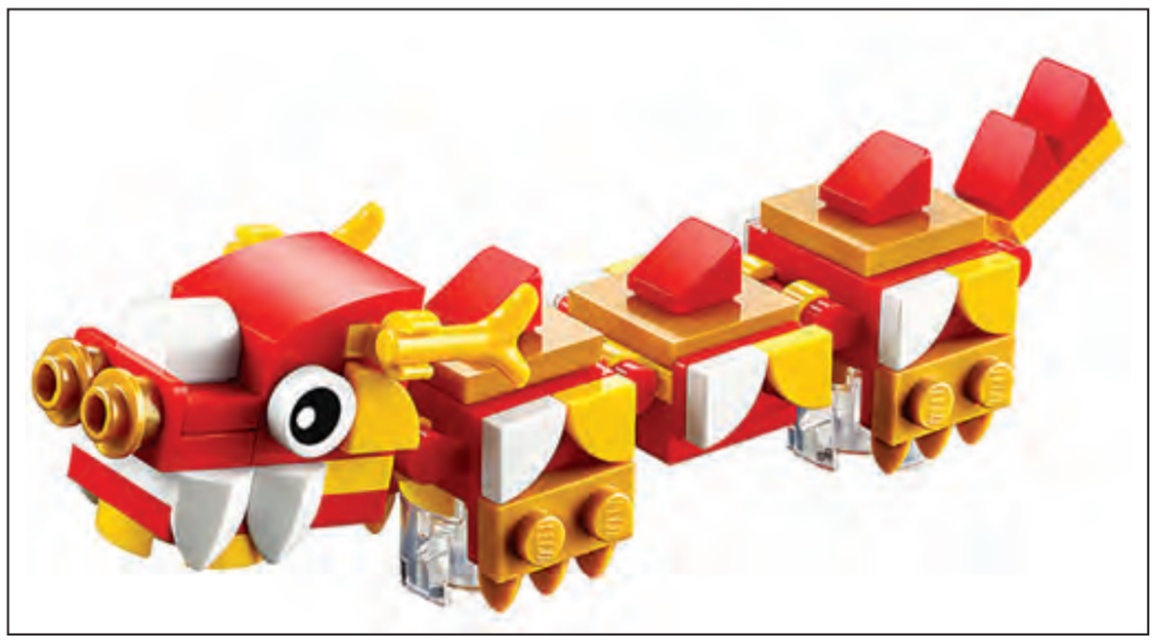
Порівняй скульптурні портрети драконів. Який із творів на ілюстраціях є рельєфом?

Варіант 1. Під враженням від мандрів Барвик створив образ дракона. Виріж власного дракона *(витинанка, кольоровий папір)*.

Варіант 2. Виготов іграшку «Мій друг Дракоша» (*деталі конструкторів Лего*, *побутові матеріали* тощо).

Придумай сюжет коміксу про китайського дракона, скористайся конструктором коміксів Pixton. Цей сайт допоможе створити моделі персонажів, зображення тла та інших елементів.

25. РИТМИ Й КОЛЬОРИ АМЕРИКИ ТА АФРИКИ

Перелетівши через океан, наші мандрівники потрапили до Америки. Саме там, на кіностудії Волта Діснея, народилося багато мультиплікаційних історій, які полюбили дітлахи з усього світу.

М/ф студії Волта Діснея *(фрагменти)*. Мікс мелодій.

Клод Дебюссі. «Ляльковий кек-уок».

Які танцювальні рухи можна уявити під музику кек-уоку? Пригадай мультфільми, героїв яких ти впізнаєш. Які з них добрі, веселі, щирі, а які – злі й підступні? Поясни свої судження.

Гра *«Відгадай мультфільм за піснею»*. Відгадуйте мультфільми, супроводжуйте гру танцювальними рухами.

Кек-уо́к (у перекладі – *«хода з пирогом»*) – танець афроамериканців, який зазвичай виконували під акомпанемент банджо, гітари або мандоліни.

ДИТЯЧИЙ ДЖАЗ

Музика *І. Хрисаніді*

Перед розучуванням мелодії відтвори її ритм, зверни увагу на синкопи. Виконай ритм танцю кек-уок.

банджо

Робота в групах. Прочитайте текст по черзі. Позмагайтесь на швидкість.

По рож Америки подарувала безліч б-рих вражень, пе творила друзів у натів кіномистецтва. Вони гу ли кіностудіями, знайом- чись з у ма п мудростями ство ння кіно. Бачили петиції акторів-ко ків, які с шили дивами з пара ками, розг дали кіно квізит, бутафорію і му жі, дізнавалися про сек ти клами. Вияв ється, ство ння кінофільму – складний вгий ш х, де жисери, актори, мультиплікатори та інші хівці пе втілюють не альні нтазії у кінотвори.

На дозвіллі створи банджо з підручних матеріалів. М/ф «Тролі. Світове турне».

25. РИТМИ Й КОЛЬОРИ АМЕРИКИ ТА АФРИКИ

Діти всього світу дивляться мультфільми. У них улюблені герої розповідають свої захопливі історії. Особливо цікаві пригоди трапляються зі звірятами, які мають свій характер і звички.

М/ф «Якарі», серія «Якарі та грізлі» *(фрагмент)*.

Пригадай, з яких мультфільмів ці герої, назви їхні імена. Який мультфільм про тварин тобі найбільше сподобався?

Порівняй реальні зображення та художні (стилізовані) образи звірів.

Образотворча грамота

Малюючи тварину, враховують пропорції між частинами тіла. Якщо вона стоїть чи сидить, її фігуру зображують *статично*, у спокої. А якщо рухається, створюють *динамічну* композицію.

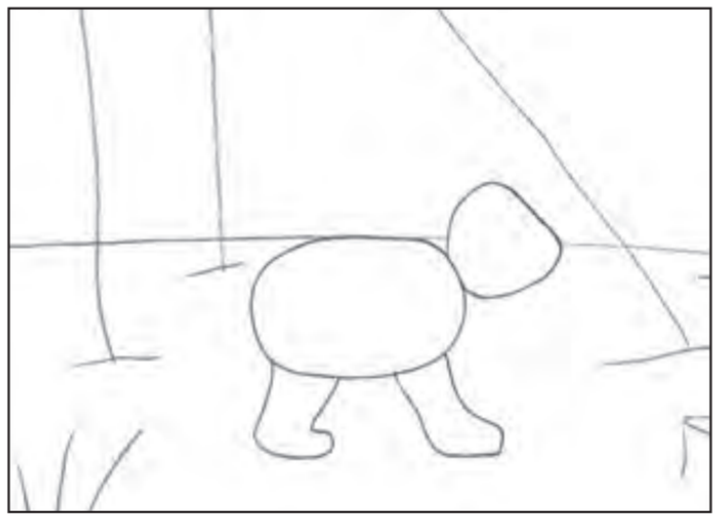
Визнач, хто з друзів намалював динамічну композицію.

Варіант 1. Створи зображення ведмедя-грізлі *(гуаш)*. Поміркуй, як краще передати в малюнку шерсть тварини.

Варіант 2. **Робота в групах.** Намалюйте серію композицій *«Пригоди маленьких індіанців»* за мотивами мультфільму «Якарі» (*гуаш*).

У вільний час створи комікси про індіанця Якарі з племені сіу, який володіє рідкісним даром – уміє розмовляти з тваринами.

26. РИТМИ Й КОЛЬОРИ ДАЛЕКОЇ АМЕРИКИ ТА АФРИКИ *(продовження)*

А чи відомо тобі, де на нашій планеті найспекотніше? Звичайно, в Африці. Помандруймо туди!

«Спочатку Творець створив барабанщика...» – сказано в одній з африканських легенд. Насправді, барабанщик є дуже важливою персоною в цій частині земної кулі. Саме ритми складають основу африканської музики. Поширені ударні інструменти різних форм – від малесеньких брязкалець до гігантських барабанів понад 2 метри заввишки. Багато з них виготовлено з природних матеріалів: висушених гарбузів, шматків сухого дерева тощо.

Музичні інструменти Африки.

Які музичні інструменти в Африці переважають? Поділися своїми враженнями від майстерності виконавців.

Фізкультхвилинка *«Весела Африка»*.

«Чунга-чанга» (музика *В. Шаїнського*, український текст *М. Демків*), нотний додаток.

Пригадай різні види ритмів – рівномірний, пунктирний, синкопований. Виконай ритмічні малюнки й визнач вид ритму. Поімпровізуй, створюючи власний. Продемонструй придумане друзям.

Робота в групі. Відтворіть ритмічну партитуру, виконайте її спочатку піано в темпі Анданте, потім форте в темпі Алегро.

Африканські барабани

На дозвіллі створи ударні інструменти з підручних матеріалів. Імпровізуй ритми африканських танців.

26. РИТМИ Й КОЛЬОРИ АМЕРИКИ ТА АФРИКИ *(продовження)*

Африка – дивовижний континент. На її безмежних просторах мешкають різноманітні тварини, які привертають увагу художників-анімалістів. На їхніх малюнках «оживають» гордовиті леви, могутні слони, прудкі антилопи, смугасті зебри, величаві жирафи, галасливі мавпи, яскраві птахи. Усе це різноманіття знайшло відображення в картинах тінга-тінга, які стали візитівкою Африки.

Розглянь картину і назви звірів, яких ти впізнаєш. Ці зображення тварин декоративні чи реалістичні? Пригадай, що означає стилізація. Що саме спрощується в стилізованому малюнку? Поясни на прикладі анімалістичної картини тінга-тінга.

Образотворча грамота

У кольоровому колі *контрастні кольори* розташовані навпроти один одного. Їх використання на картині підсилює яскравість зображення.

Намалюй африканських тварин і птахів у декоративній манері тінга-тінга *(гуаш)*. Застосуй стилізацію, використовуй контрастні кольори.

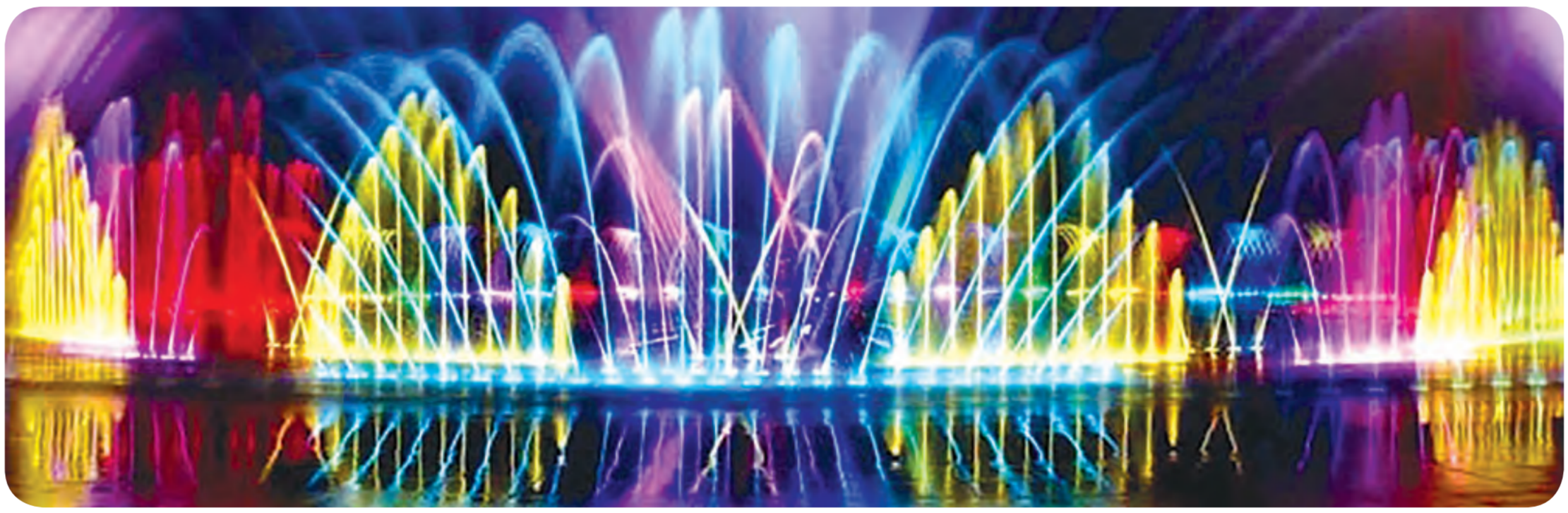

Створи анімацію за мотивами мультфільму «Тінга-тінга». (Серія 16. «Чому в жирафи довга шия».)

27. МІСТО МАЙБУТНЬОГО

Мистецькі подорожі країнами світу, імовірно, збагатили твої уявлення про красу нашої планети. Але прийшов час повертатися в рідну Україну. Друзі-мандрівники Лясолька, Барвик і Мед-Арт почали фантазувати, яким буде мистецтво майбутнього, який вигляд матимуть міста їхньої мрії.

Фантастична розповідь Лясольки здивувала тим, що в місті майбутнього всюди звучатиме «кольорова музика». На вулицях і площах миготітимуть музичні фонтани, виконуючи світлокольорові симфонії. Такі, як, наприклад, у парку «Фантастична Софіївка».

Зранку, коли діти йдуть до школи, а дорослі – на роботу, бадьорі марші лунатимуть звідусіль. У магазинах та офісах, на вокзалах і в аеропортах люди стануть учасниками музичних флешмобів. Діти змалечку будуть виступати з відомими співаками й інструменталістами-віртуозами.

Діти на концертах симфонічного оркестру просто неба *André Rieu. Ігор Поклад*. Чарівна скрипка (Ніна Матвієнко, Анастасія Петрик – переможниця Євробачення).

Флешмо́б – завчасно спланований масовий захід, де велика група людей несподівано виконує заздалегідь обумовлені дії.

ТАНЕЦЬ ДРУЖБИ

Музика *М. Балеми* Вірші *П. Карася*

Мед-Арт порадив Лясольці включити до проєкту міста майбутнього ігрові музичні автомати, комп'ютерні ігри, синтезатори й електронні інструменти, щоб усі діти мали змогу не тільки слухати музику, а й співати під караоке, імпровізувати нові темброві звучання.

Пофантазуй, які музичні інструменти придумають винахідники в майбутньому. За бажання намалюй «кольорову музику» фонтанів.

27. МІСТО МАЙБУТНЬОГО

Барвик назвав свій фантастичний проєкт «Гімн природі». Він мріяв про місто-сад, у якому будинки будуть не сірими хмарочосами із залізобетону, а екопірамідами, суцільно покритими деревами й квітами. Рослини висаджуватимуть на балконах, верандах і сходах уздовж стін, а на дахах будинків створюватимуть затишні мініпарки. У таких висячих «небесних садах» (Sky gardens) люди мають жити в гармонії з природою, дихати чистим повітрям і насолоджуватися співом птахів.

Барвик не забув і про дитячі розваги. Він спланував численні ігрові майданчики: макет аквапарку з водоспадами й крутими гірками, дзеркального акваріума для екзотичних мешканців морів та океанів.

Маке́т – модель архітектурної споруди, її копія зменшених розмірів із різних матеріалів.

Слухаючи цікаві розповіді друзів, Мед-Арт вирішив поєднати музичний та екологічний проєкти і створити уявне місто мрій на комп'ютері. Ро́боти за допомогою технологій і дизайну мали перетворити житло майбутнього на середовище для комфортного проживання.

Колективний проєкт *«Місто мрії»*.

Варіант 1 (група архітекторів). Розгляньте ілюстрації підручника (с. 112, 113), намалюйте місто вашої мрії (*олівці, фломастери, фарби* – на вибір).

Варіант 2 (група будівників). Створіть макет міста *(техніка бріколаж, матеріал – коробки, пластикова тара, конструктор Лего, старі побутові речі тощо)*.

Під час канікул з допомогою батьків або інших близьких людей заверши свій проєкт на комп'ютері.

ПЕРЕВІР СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

Завдання Лясольки

1. Які танці представлено на ілюстраціях?

2. Поясни, як ти розумієш слово «канон».

3. Для яких народів характерні ці музичні інструменти?

4. Уявно поєднай пазли. Які музичні характеристики притаманні цим музичним творам?

Завдання Барвика

1. Назви види скульптури.

2. Поясни, як ти розумієш симетрію та асиметрію в мистецтві.

3. Назви види декоративного мистецтва на ілюстраціях.

4. Назви засоби виразності графіки, живопису, скульптури.

Завдання Лясольки і Барвика

1. Які «музичні» слова стосуються мистецтва хореографії?

баркарола　опера　тарантела

2. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині. Яке слово зайве?

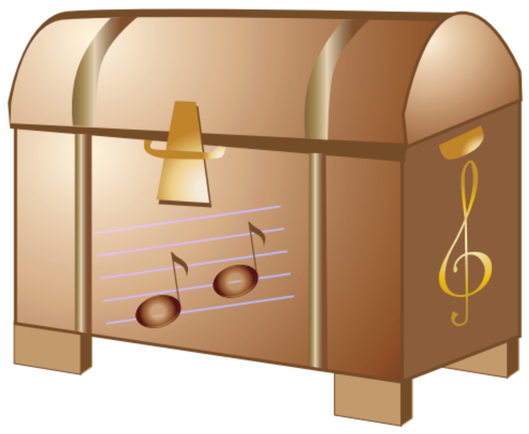

статуетка　анімація　темп

форма　макет　штрихи

листівка　екранізація　пейзаж

ноти　синкопа　флешмоб

3. Який з переглянутих мультфільмів присвячено музиці?

4. Зроби селфі. Разом з друзями за допомогою комп'ютерних програм створіть фотоколаж *«Мої друзі»*.

СЛОВНИЧОК

Абетка Лясольки

А капе́ла (італ. *a cappella*) – спів без інструментального супроводу.
Ансáмбль – група музикантів з двох і більше виконавців, які виконують музику разом.
Аркáн – український народний чоловічий танець, поширений на заході України. Виконується в колі, з різними фігурами, з топірцями.
Варіáції – музична форма, де звучить тема та її різновиди.
Кáвер-вéрсія в популярній музиці – нова інтерпретація (творче розкриття) відомого музичного твору.
Календáрно-обрядóві пісні́ – народні пісні, що співають під час обрядів відповідно до пір року.
Клавесúн – старовинний клавішний музичний інструмент.
Лад – узгодженість звуків за висотою.
Оргáн – духовий клавішний музичний інструмент.
Пáуза – тимчасова перерва у звучанні музичного твору.
Регíстр – звуки голосу або інструмента, що відрізняються висотою (високий, середній, низький).
Рóндо (від італ. *«рух по колу»*) – музична форма, у якій кілька разів звучить тема, що чергується з різними епізодами.
Симфонíчний оркéстр – колектив музикантів, який складається з виконавців, що грають на струнних, духових, ударних інструментах.
Синкóпа – зміщення акценту із сильної частки на слабку.
Сюíта – музичний твір, що складається з кількох частин, поєднаних однією темою.
Тембр – забарвлення звучання голосу людини або музичного інструмента.
Цикл – музичні твори (або частини), об'єднані спільним задумом.

Абетка Барвика

Анімалісти́чне зобра́ження – зображення тварин.
Архітекту́ра – мистецтво створення споруд, будинків, площ, парків.
Асиметрі́я – відсутність симетрії.
Витина́нка – вирізування фігур зі складеного паперу, вид декоративно-ужиткового мистецтва.
Декоративно-ужиткове мистецтво – мистецтво виготовлення та художнього оформлення виробів побутового призначення.
Декора́ція – художнє оформлення сцени до вистави.
Живопис – вид образотворчого мистецтва, малювання фарбами.
Ілюстра́ція – малюнок, що супроводжує розповідь.
Кова́льство – обробка металів способом гарячого кування.
Колори́т – гармонійне поєднання кольорів у композиції.
Ко́мікс – послідовність малюнків, зазвичай з короткими текстами, які створюють певну зв'язну розповідь.
Листі́вки – різновид графіки. Вони належать до друкованої продукції.
Маке́т – модель архітектурної споруди, її копія зменшених розмірів із різних матеріалів.
Моза́їка – зображення чи візерунок, виконані з кольорових каменів, скла, керамічних плиток, шпону та інших матеріалів.
Натюрмо́рт – зображення квітів, овочів і фруктів, предметів побуту в образотворчому мистецтві.
Орна́мент – візерунок, побудований на ритмічному повторенні елементів.
Пейза́ж – зображення краєвидів в образотворчому мистецтві.
Портре́т – це мальоване, скульптурне або фотографічне зображення людини чи групи людей.
Порцеля́на – різновид кераміки білого кольору.
Рельє́ф – випукле скульптурне зображення на поверхні.
Силуе́т – однотонне зображення предмета, окреслене контуром.
Симетрі́я – співрозмірне розташування частин композиції відносно осі або центра.
Статуе́тка – невелика скульптура, виконана з дерева, кістки, порцеляни, глини, каменю, металу або інших матеріалів.

Абетка Лясольки та Барвика

Анімé – японські мультфільми.

Екранізáція – відтворення творів літератури засобами кіно й телебачення.

Екскурсовóд – людина, яка проводить екскурсії на виставках.

Кінофíльм – вид мистецтва кіно, у якому грають актори.

Колáж – поєднання різних предметів, зображень у цілісну композицію.

Композúція – це поєднання окремих деталей у цілісний твір.

Музéй (з грец. – «дім муз») – заклад, де зберігаються пам'ятки природи та культури, у художньому музеї – твори мистецтва.

Мультфíльм – вид мистецтва кіно, героями якого є ляльки або намальовані художниками персонажі.

Оберіг – магічний предмет, що захищає, оберігає свого господаря.

Ритм – чергування коротких і довгих звуків у музиці; повторення або чергування кількох елементів в образотворчому мистецтві, зокрема в орнаменті.

Флешмóб – завчасно спланований масовий захід, де велика група людей несподівано виконує заздалегідь обумовлені дії.

Фольклóр – народна творчість, яка зберігається в казках, легендах, прислів'ях, приказках, піснях.

Штрихú – у музиці – знаки, що вказують, як виконувати музику; в образотворчому мистецтві – лінії, що виконуються одним коротким рухом руки.

НОТНИЙ ДОДАТОК

МОЯ ПЛАНЕТА СИНЬООКА

Музика *О. Янушкевич* Вірші *Н. Погребняк*

2. О Україно, земле неозора.
Широкий степ і золоті поля,
Блакить небесна, тихий шепіт моря,
Моє спасіння
В добрі і горі,
Тобі вклоняюсь, доленько моя.

3. Я п'ю добро з джерел твоїх магічних
І чистоту із прадідів-лісів.
Живи на радість, матінко, довічно,
Квітуй на волі
На добру долю,
Щоб не скінчився рід твоїх синів.

4. У нас в руках планета синьоока,
Священний скарб звабливої краси.
Цей світ любові, дар віків глибоких,
Наш дім єдиний
Спаси, людино!
Прекрасне завтра на Землі спаси!

У РИТМІ СЕРЦЯ

Музика *Руслани Лижичко* Вірші *Сашка Положинського*

1. Я хочу, щоб моє дерево було зеленим,
Щоб зла сокира його ніколи не торкалася!
Щоб колискова бабусина знов прийшла до мене,
І щоб зі мною назавжди зосталася!
Я хочу, щоб мій будинок був високим і гарним,
Щоб поруч зі мною жили привітні люди!
Щоб кожне добре діло не лишалось марним,
І щоб було так завжди та усюди!
А я хочу, щоб моя річка була чистою.
Бо я влітку дуже люблю в ній купатися!
А ще хочу, щоб сонце посмішкою променистою
Не забувало кожного ранку зі мною вітатися!
А я просто люблю збирати квіти,
Дихати їхніми п'янкими ароматами!
Я кожному новому другу по-справжньому раді-
тиму,
«Дай-да-на-да» з ним весело співатиму!

Приспів:

Є у кожного з нас
В серці мрія своя!
Знаю я, знаєш ти –
Це не сон!
То прийшов новий час –
Знаєш ти, знаю я –
Досягнути мети
Можна тільки разом!

2. А я хочу, щоб мої друзі ніколи не плакали,
І щоб кожен пишався великою родиною!
Ми всі вчимося жити, і мені не однаково,
Ким я стану, коли виросту.
Та головне – щоб був людиною!
А до мене прилетіла ластівка,
І гніздо лаштує під моєю стріхою!
Моє серце розривається від щастя,
І я готовий(-ва) поділитися своєю втіхою!
Над своєю землею пропливу разом
з хмарами...
Пролечу над нею разом з лелеками...
Чи можуть бути гори чужі такими гарними?
Чи можуть бути степи такими далекими?
Всі ми діти землі казково-чарівної!
Кожен з нас став її малою частиною!
Всі ми діти країни єдиної!
Всі ми є сім'єю єдиною!

ВЕСЕЛА ПІСЕНЬКА

Музика та вірші *І. Танчака*

2. Може, ти десь далеко від дому
І тебе перестріла біда,
Ти згадай нашу пісню веселу
І повторюй знайомі слова!

Приспів.

3. У мандрівку подався ти, друже,
Щоб побачити світу дива,
Ти згадай нашу пісню веселу
І повторюй знайомі слова!

Приспів.

МОВА БАРВІНКОВА

Музика *М. Жабляк* Вірші *Ю. Драгун*

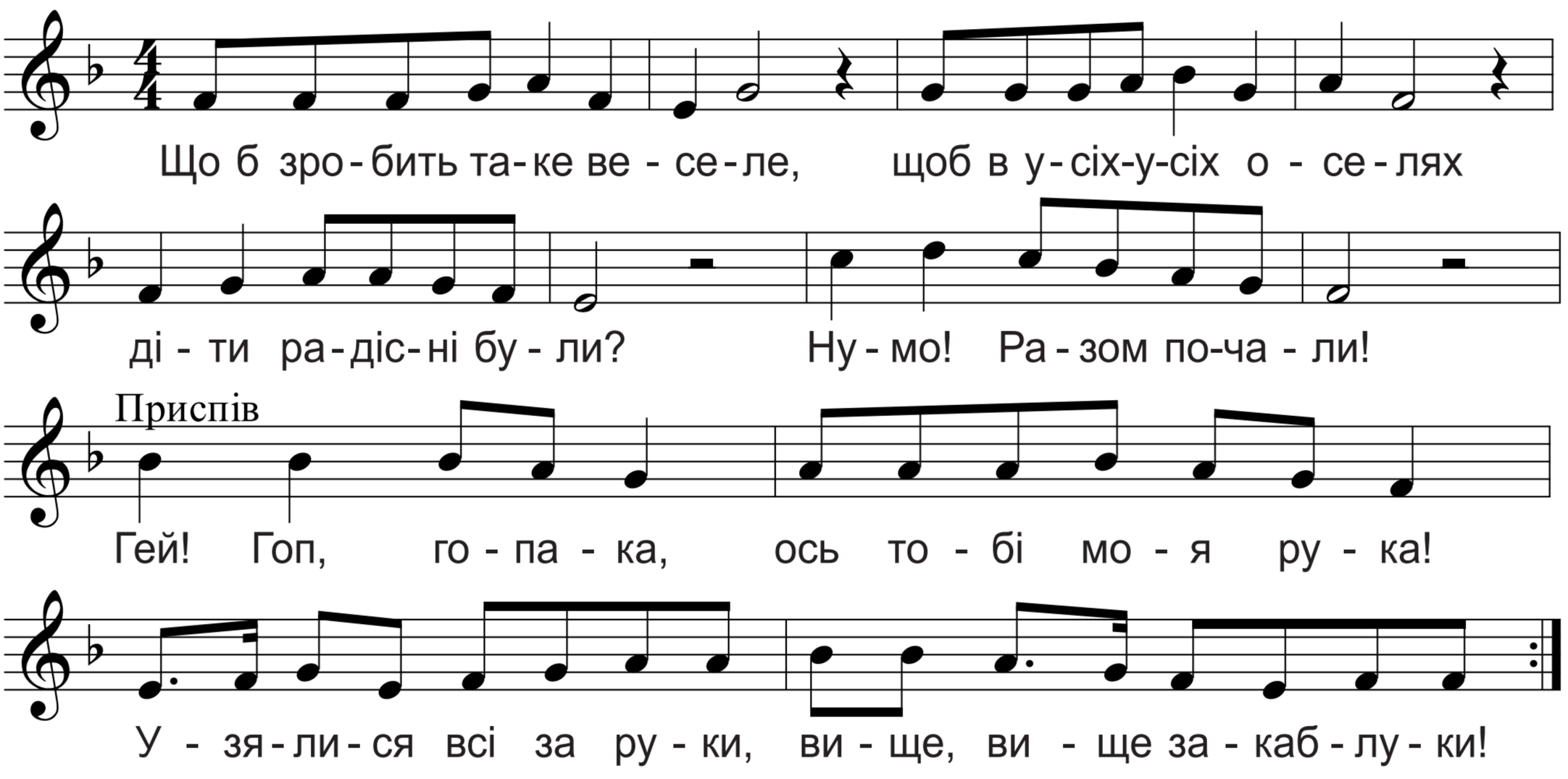
2. Веселковою своєю
Змалечку горджуся,
І до неї, як до неньки,
Я тепер горнуся.
Барвінкову мову рідну
Цінувати знаю
І зелену їй дорогу
Устеляти маю.

3. З веселковою красою
Щодень розмовляю
Та у своїм рідним краю
Її величаю.
Між барвінковим розмаєм
Чиста, мов криниця,
Не забруднювати, пити
Нам її годиться.

4. Той, хто рідну мову-неньку
Любить й поважає –
Барвінкове, веселкове
Усе життя має.

ГОПАК

Музика *О. Злотника* Вірші *Л. Ямкового*

2. Що б зробить таке хороше,
Щоб розвіялась пороша,
І на вулиці моїй
Заспівали солов'ї?
Приспів.

3. Що б зробить таке важливе,
Щоб усі були щасливі?
Ти і я, вони і ми,
Ну, подумайте самі.
Приспів.

ПОЛЬКА

Музика й вірші народні

2. Струни скрипки тонкі, тонкі,
Звуки флейти дзвінкі, дзвінкі,
Грайте, труби, голосніш, голосніш,
Танок буде веселіш, веселіш.

Приспів:

Тра-ля-ля ля тра-ля-ля ля/
Танок буде веселіш, веселіш! / 2 р.

3. Руки самі хлопають, хлопають,
Ноги самі тупають, топають.
Дружать танець з піснями, піснями,
Гей, співайте всі з нами, всі з нами!

Приспів:

Тра-ля ля-ля тра-ля-ля ля/
Гей, співайте всі з нами, всі з нами!!!

ПАСТУХ

Французька народна пісня

2. Трави – срібні від роси,
Скрізь пташині голоси.
Соловейко сів на гілку,
В руки хлопчик взяв сопілку:
«Ту-ру, ту-ру, та-ра-ра,
Нам на луки вже пора».

ДРУЖБА І ДОСТЛУК

Музика *Л. Джемалядінової*
Вірші *М. Пугач, Л. Джемалядінової, Н. Кононенко*

СНІГ

Музика та вірші *Д. Пташинської*

2. У краї далекі відлетіло літо
З клином журавлиним, наче уві сні.
За вікном холодним заметіль і вітер,
Та спокійно й тепло мені. *Приспів*

ЧАРДАШ

Угорський народний танець

Завантаж нотний додаток.

ЗМІСТ

І. МИ – ДІТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!

1. Милуємося красою Землі 4, 6
2. Милуємося красою Землі (продовження) 8, 10
3. Мистецтво крізь віки 12, 14
4. Мистецтво крізь віки (продовження) 16, 18
5. Мистецтво та здоров'я 20, 22
6. Мистецтво та здоров'я (продовження) 24, 26
7. У дружному слов'янському колі 28, 30
8. У дружному слов'янському колі (продовження) 32, 34
9. На гостину до угорців, румунів і молдован 36, 38
10. На гостину до угорців, румунів і молдован (продовження) 40, 42
11. Національні мотиви в мистецтві кримських татар та греків 44, 46
12. Національні мотиви в мистецтві кримських татар та греків (продовження) 48, 50

Перевір свої досягнення 52

ІІ. ПОДОРОЖІ КРАЇНАМИ ТА КОНТИНЕНТАМИ

13. Подорож до Німеччини та Австрії 54, 56
14. Подорож до Німеччини та Австрії (продовження) 58, 60
15. Франція та Англія – країни палаців, театрів, музеїв 62, 64
16. Франція та Англія – країни палаців, театрів, музеїв (продовження) 66, 68
17. Мандрівка до сонячної Італії та Іспанії 70, 72
18. Мандрівка до сонячної Італії та Іспанії (продовження) 74, 76
19. Скандинавія – суворий і загадковий край 78, 80
20. Скандинавія – суворий і загадковий край (продовження) 82, 84
21. Мистецькі візерунки з теплих країв 86, 88
22. Мистецькі візерунки з теплих країв (продовження) 90, 92
23. Східні мотиви 94, 96
24. Східні мотиви (продовження) 98, 100
25. Ритми й кольори Америки та Африки 102, 104
26. Ритми й кольори Америки та Африки (продовження) 106, 108
27. Місто майбутнього 110, 112

Перевір свої досягнення 114

Словничок 116

Нотний додаток 119